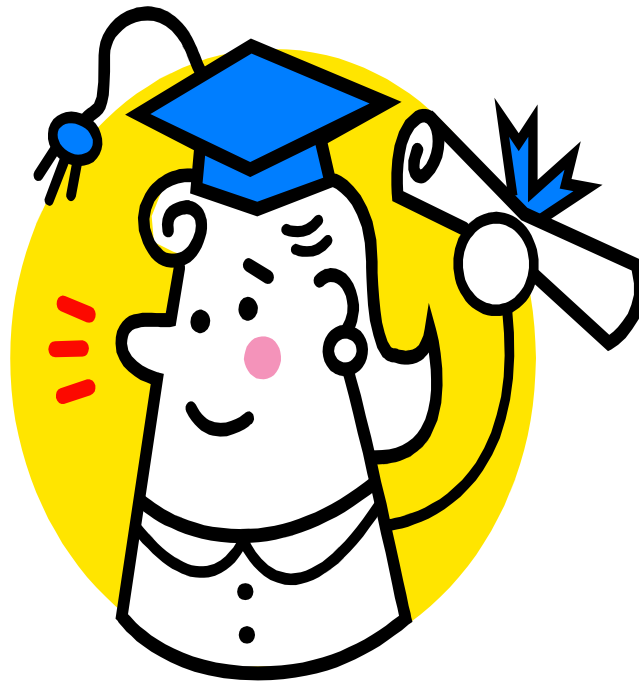

”Ger två mer än ett ?... ”

– en fallstudie i språkbudselevernans ämnesbehärskning och kunskaper i svenska jämfört med de elever som haft hela sin skolgång i svensk skola, lärarbedömning

April 2006
Aarne Alatalo

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	3
1.1	Syfte.....	3
1.2	Metod.....	3
1.3	Definition av en enspråkigt svensk och en tvåspråkig elev i denna studie.....	4
1.4	Lärobedömningens pålitlighet som empirisk undersökningsvariabel	4
2	BAKGRUND	4
2.1	Tidigare forskningsresultat.....	4
2.1.1	Språkets och modersmålets betydelse för tänkandet	4
2.1.2	Förstaspråkets inverkan på andraspråksinläringen	6
2.1.3	Terminologi och centrala begrepp kring tvåspråkighet.....	7
2.1.4	Tvåspråkighet och kognitiv utveckling.....	8
2.1.5	Olika bakgrundsfaktors inverkan på studieresultaten	9
2.1.5.1	Socioekonomisk bakgrund.....	9
2.1.5.2	Motivation	10
2.1.5.3	Attityder.....	11
2.1.5.4	Språklig identitet	11
2.1.5.5	Självbild och förväntningar.....	12
2.1.6	Studieframgången hos enspråkigt svenska elever, tvåspråkiga elever och språkbads elever	12
2.1.6.1	Enspråkigt svenska elevers och tvåspråkiga elevers studieframgång	13
2.1.6.2	Språkbads elevernas skolframgång.....	14
2.2	Studieframgång enligt kön	15
2.2.1	Finlandssvensk identitet och språkliga rättigheter	16
2.3	Bakgrundsfakta om Sibbo.....	18
2.3.1	Befolkningens språkfördelning och utbildningsnivå i Sibbo.....	18
2.3.2	Det finska och svenska skolnätet i Sibbo.....	18
2.3.3	Språkbadsundervisning i Sibbo	18
3	FORSKNINGSFRÅGOR	19
3.1	Kan man se en tendens till samband mellan elevens kunskaper i svenska och elevens kunskaper i andra ämnen?	19
3.2	Utgör motivation och lärobild någon faktor bakom studieframgång?	19
3.3	Kan man se en antydning till att om eleven nått en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha positiv inverkan på den allmänna kunskapsnivån?	20
3.4	Som underfråga till dessa tre forskningsfrågor kan man fråga sig om språkbads elevernas kunskaper i finska förstärker forskningsfrågorna	20
4	GENOMGÅNG AV RESULTATEN.....	20
4.1	Population enligt språk och kön	20
4.2	Språkbadsgruppens sammansättning.....	21
4.3	Den tvåspråkiga gruppens och enspråkigt svenska gruppens sammansättning. 22	
4.4	Ämnen där språkbads eleverna och jämförelsegrupperna undervisas av samma lärare.....	22
4.5	Gruppvis genomgång av hur lärarna har bedömt de olika elevgruppernas allmänna kunskaper i svenska, deras motivation och sin egen läroroll.....	23
4.6	Gruppvis genomgång av de ämnesspecifika resultaten.....	25
4.7	Övergripande genomgång av resultaten enligt kön	29
5	GENOMGÅNG AV FORSKNINGSFRÅGORNA	32
6	DISKUSSION	36

1 INLEDNING

Utöver målen i läroplanen har språkbadsundervisningen och den grundläggande utbildning som pågår i de svenska skolorna i Finland det gemensamt att båda skolformerna i praktiken leder till någon grad av tvåspråkighet. Hittills har dock dessa undervisningsformer i forskningslitteratur mestadels behandlats separat. I denna undersökning jämförs med hjälp av lärarbedömning språkbadselevs, enspråkigt svenska elevers och tvåspråkiga elevers studieframgång i de ämnen där undervisning ges i och på svenska av samma lärare. Därigenom kan denna undersökning lyfta fram frågor som dessa skolformer trots allt har gemensamt. Eftersom det är lärare som bedömer dessa elevers studieframgång och motivation samtidigt som de beskriver sin egen lärarroll då de undervisar dessa elevgrupper ger denna fallstudie en inblick i de olika faktorer som påverkar inlärandet.

1.1 Syfte

Det primära syftet med denna undersökning är att belysa språkets betydelse för inlärandet samt att försöka komma underfund med de olika undervisningsmodellernas betydelse för andraspråksinläringen hos både tvåspråkiga elever och språkbadselever.

De centrala målen i denna undersökning är att belysa frågan om man bör öka de tvåspråkiga elevernas undervisning i/på finska och omvänt om man bör öka språkbadselevernas undervisning i/på svenska. En följdfråga blir om man kan hitta en tendens till samband mellan kunskaper i modersmålet och kunskaper i andra ämnen.

Därtill är det intressant att se om inlärningsresultatet har samband med elevernas kön. Andra resultat av denna undersökning är att få veta hur ämneslärarna ser sin egen roll när de undervisar dessa tre elevkategorier: enspråkigt svenska elever, tvåspråkiga elever och språkbadselever, och om man kan belysa motivationens och förväntningars betydelse för inlärningsresultaten.

1.2 Metod

Undersökningen bygger på både en teoretisk och empirisk granskning av de ställda forskningsfrågorna.

Den teoretiska delen består av tidigare forskningsresultat kring språkinläring och tvåspråkighet och särskilt då modersmålets roll i inläringen. Därtill belyser man med hjälp av forskningslitteratur vilken effekt motivation, självuppfattning och lärarförväntningar kan ha på inläringen. Resultaten som man får i denna undersökning skall också pejlas mot tidigare forskningsresultat som man fått enligt kön.

Den empiriska delen utgörs av vitsordsjämförelse, enkäter och diskussioner med de svenska ämneslärarna och modersmålsläraren i finska. Dels skall de bedöma elevernas framsteg och motivation i studierna och dels beskriva hur de ser sin egen roll som lärare när de undervisar dessa tre elevkategorier.

Trots detaljerade frågor till lärarna kommer resultaten inte att genomgå fråga för fråga dels beroende på undersökningens natur och dels med hänsyn till deltagarnas integritet. Jag kommer inte heller att räkna korrelationer på grund av att uppgifterna i svenska inte är

direkt jämförbara och att alla uppgifter bygger på lärarnas egna bedömningar och därmed är subjektiva. Elevernas socioekonomiska bakgrund har inte heller speciellt klarlagts för dessa elevers del utan den generella bilden på utbildningsnivån bland den finsk- och svenskspråkiga befolkningen i Sibbo må vara en tillräcklig bakgrundsfaktor.

Undersökningen försöker även bidra till behoven av nya undersökningar, i vilka tvåspråkigheten bör granskas i en finlandssvensk kontext där minoritetens villkor för språkbevarande och identitet måste sättas i både ett individuellt men även ett samhälleligt perspektiv.

1.3 Definition av en enspråkigt svensk och en tvåspråkig elev i denna studie

I denna undersökning definierar Kungsvägens skolas lärarkår vilka elever som kan sägas vara enspråkigt svenska elever och vilka tvåspråkiga elever. Lärarna vid Kungsvägens skola känner mycket väl till hurdana språkliga förhållanden eleverna kommer från både när det gäller elevens familjekrets men även släkten och levnadsmiljön. Detta sätt att definiera en- och tvåspråkiga elever kan med hänsyn till vad Fjalar Finnäs säger om språkregistrering och det faktiska språkbruket i familjen (1996, s. 22–26) anses vara lika dugligt som att definiera efter modersmål.

1.4 Lärarbedömningens pålitlighet som empirisk undersökningsvariabel

Denna undersökning bygger på lärarbedömning av elevernas ämnesbehärskning. Alla elevers vitsord i årskurs sju vid Kungsvägens skola jämförs med språkbadselevernans vitsord i alla ämnen där de undervisas av samma lärare. Läraren i finska vid Sipoonjoen koulu jämför språkbadselevernans kunskaper i finska med kunskaperna hos de elever som har haft hela sin skolgång på modersmålet. Därtill jämför lärarna i en enkät också dessa tre elevgruppers motivation och sin egen roll som lärare när de undervisar dessa elever.

Ulla Laurén anger i sin avhandling att samtliga vitsord som eleverna har fått signifikant korrelerar med hennes testresultat gällande språket (1994, s. 194–195). Detta faktum bekräftas även i många andra undersökningar samtidigt som vitsord används som självständig testvariabel. Detta ter sig naturligt då vitsord i jämförelse med ett enskilt test ges enligt de mål som läroplanen ställer för undervisningen och grundar sig på en längre och oftast även på en mångsidigare utvärdering av hur eleven behärskar ämnet.

2 BAKGRUND

2.1 Tidigare forskningsresultat

2.1.1 Språkets och modersmålets betydelse för tänkandet

Jean Piaget delar upp människans utveckling i olika mognadsperioder. Piaget anser att barnet börjar som individ och utvecklas till att bli social. Han lägger tyngdpunkten vid tänkandets logik och framhåller att det är logiken som strukturerar språket. Enligt Piaget blir språket ett hjälpmedel för tänkande (Østern 1991, s. 11).

Vygotski däremot anser att alla psykiska funktioner såväl språk som tänkande har ett socialt ursprung. Enligt Vygotski utvecklas barnets tänkande genom att språket gradvis inter-

naliseras och blir en del av barnets mentala liv. Barnet utvecklas från att vara en fullständig social varelse till att bli en individ. Det är alltså med språket som tankens instrument som barnet lär sig att planera och styra sin egen verksamhet. Tal och tanke utvecklas beroende av varandra men enligt samma princip: först inter- och sedan intrapersonellt. Vid 6–7 års ålder blir kvalitativt nytt tänkande möjligt. Vygotskis teorier antyder att tvåspråkighet kan inverka positivt på tänkandet, dvs. att överföra betydelser av ett språk till ett nytt språk (Østern 1991, s. 9–10).

Skutnabb-Kangas tar upp samma problematik i sin bok "Tvåspråkighet". Enligt henne råder det ett dialektiskt förhållande mellan språk och verklighet så att båda påverkar varandra. Språket är med om att forma verklighet och verklighet formar språket. Skutnabb-Kangas säger vidare att språket är det viktigaste instrumentet vid begreppsbildning, när individen handskas med omgivningen och utför operationer. Skutnabb-Kangas poängterar att språket måste vara välutvecklat för att maximal kognitiv utveckling skall kunna ske men också för att individen skall kunna analysera och ändra verkligheten (1981, s. 12).

Enligt Skutnabb-Kangas börjar språkinläringen i ett väldigt tidigt skede, redan i fosterstadiet. Efter födseln lär sig barnet först "namnlappar" på konkreta ting och senare för olika betydelsekomplex. Dessa utvecklas ännu senare till olika denotativa betydelser, dvs. gemensamma betydelser för alla i samma språkgrupp. Vid första språkinläringen ges orden de konnotativa betydelserna som gör att det senare inlärd språket ofta beskrivs av tvåspråkiga människor själva som känslolokalt. Det är just det här med ordens innebörd som enligt Skutnabb-Kangas är så unikt med den första språkinläringen.

Skutnabb-Kangas är väl känd för sin starka syn på modersmålets betydelse för människans framtida framgång. I sin ovannämnda bok tar hon upp de tre enkla och populära kriterier som modersmålet brukar definieras på. Dessa är

- a) det språk man tänker på
- b) det språk man drömmer på
- c) det språk man räknar på.

Själv granskar hon definieringen av modersmålet genom att se på språkets ursprung, kompetens, funktion och attityder.

Med ursprung menas helt enkelt det språk man lär sig först. Simultan tvåspråkighet kan ju enligt detta kriterium medföra frågan om man kan ha flera modersmål.

Kompetens innehåller behärskning och färdighetsnivå. Behärskning kan variera beroende på vilken funktion språket har i olika kontexter, t.ex. yrkeslivet, känslor, religion. Denna diglossiska situation berör särskilt tvåspråkiga människor som behärskar olika saker bäst på olika språk.

Enligt funktionskriteriet definieras modersmål som det språk människan använder mest. Detta kriterium är inte heller ensamt dugligt, då det språk man använder i yrkeslivet kan vara ett helt annat än det man använder hemma (jfr minoriteter).

Modersmål kan också definieras som det språk man identifierar sig med, dvs. det språk genom vilket man har tillägnat sig sin grupps normer och värdesystem. I sin sammanfattning konstaterar Skutnabb-Kangas att enligt de ovannämnda kriterierna kan människans modersmål ändras (1981, s. 20–26).

Som det framkommer ovan är det ingalunda lätt att entydigt definiera vilket språk som är människans modersmål. Det är väl på grund av detta som lagstiftningen i Finland har gett individen rätt att själv ange sitt modersmål.

Språkets och särskilt då modersmålets betydelse för individens välmående syns även i den nya läroplanen, där statsrådet har tilldelat modersmålet minst 42 timmar av den totala timplanen på 222 timmar under den grundläggande utbildningen (Grunderna för den grundläggande utbildningen 2003).

Likaså hänvisar Marika Tandefelt till Skutnabb-Kangas när hon konstaterar att det kan ta fyra till åtta år för ett barn att komma i kapp om han eller hon börjar skolan på ett språk som inte är på modersmålsnivå (2003, s. 42). Detta samma fenomen konstateras i svenska socialdepartementets utredning om språkminoriteter i förskolåldern där man hänvisar till MacNamaras undersökningar på Irland där barn mellan 9 och 15 år och med engelska som första språk undervisades på irländska (Allwood, MacDowall, Strömgvist 1982, s. 215–217). Även Marketta Sundman kommer till samma slutsats då hon rekommenderar att barn med mycket svaga kunskaper i skolans språk inte bör uppmuntras att välja en skola på detta språk (1994, s. 176).

2.1.2 Förstaspråkets inverkan på andraspråksinläringen

I detta kapitel försöker jag ge en kort överblick över modersmålets betydelse för utvecklingen av andraspråket. Terminologi och den kognitiva utvecklingen kring tvåspråkigheten går igenom mera ingående i följande kapitel.

Enligt Skutnabb-Kangas (s. 53–54) finns det både likheter och skillnader i hur man lär sig ett främmande språk jämfört med förstaspråksinläringen. Likheterna finns i den grammatiska progressionen och i strategier som används i generaliseringar och korrigeringar. Skillnaderna finns i de omedvetna processerna i språkinläringen. För de flesta barn är situationen den att de redan kan ett språk någorlunda när de börjar lära sig annat språk. De har redan gått igenom den process som det innebär att utforska sin värld, benämna saker och betydelser m.m. Den denotativa betydelsen på den kognitiva nivån lärs in utan samma upplevelser som med förstaspråket. Man måste höra och tala det främmande språket tämligen mycket för att den konnotativa betydelsen så småningom skall kunna växa fram. Dessa inslag i inläringen kan vara orsaker till att andraspråket känns kallare och mer främmande även hos tvåspråkiga människor.

Skutnabb-Kangas illustrerar modersmålets betydelse för andraspråket med hjälp av en näckros som först utvecklar sina egna rötter, som sedan ger näring åt en stjälk att blomma upp och utvecklas till en lika vacker och stabil näckros som den själv (s. 59).

Cummins delar upp språkbehärsningen i två huvudkompetenser: en mera kommunikativ kompetens BICS (basic interpersonal communicative skills) och en kognitiv orienterad kompetens som han kallar CALP (cognitive and academic language proficiency). Med BICS menar Cummins ett flytande talspråk som behövs i vardagliga samtal. Denna typ av kompetens tillägnas relativt snabbt och redan i tidig ålder. Denna kompetens är oberoende av språkbegåvning och intelligens men förutsätter möjligheter att tala och höra språket. Med CALP menas en djupare och bredare språkkompetens som det tar mycket längre tid att tillägna sig. Det är en abstrakt och skriftorienterad språkkompetens. BICS lärs in separat för varje språk medan CALP kan överföras från ett språk till ett annat. Cummins bekräftar att det är den skriftliga övningen som klart representerar den underliggande gemensamma kompetensen som manifesterar sig i båda språken (Bialystok 1991, s. 84–85). Med andra

ord om man lärt sig denna CALP-kompetens ordentligt i det första språket kan den överföras till det senare språket automatiskt.

Skehan konstaterar att det finns ett klart samband mellan utvecklandet av det första språkets struktur och förmågan att analytiskt lära sig ett främmande språk (1989, s. 137).

Marketta Sundman föreslår att de tvåspråkiga barnen borde få modersmålsundervisning i finska redan från årskurs 1 med hänvisning till forskningsresultat från andra länder som visar att en förstärkning av barnets förstaspråk på sikt har positiva konsekvenser också för barnets andraspråk (1994, s. 174).

Enligt Sundman föreslår Cummins att alla tvåspråkiga barn borde ha som mål att kunna läsa och skriva på båda språken i slutet av första årskursen (1998, s. 62).

2.1.3 Terminologi och centrala begrepp kring tvåspråkighet

När det gäller hur och när man tillägnar sig ett nytt språk är det många begrepp att hålla reda på och minst lika många aspekter som kan ha betydelse för hur tvåspråkig en individ kan väntas bli.

Christina Korkman föreslår med hänvisning till Beatens Beardsmore m.fl. att man borde ersätta termen tvåspråkighet med termen flerspråkighet, eftersom språkprocessen är liknande vid två-, tre- och flerspråkighet (Korkman 1995, s. 4, Beardsmore 1982, s. 25). För enkelhetens skull skall jag dock också hädanefter hålla mig till benämningen tvåspråkighet.

Den första centrala dimensionen i tvåspråkighet är tiden. Med tidig tvåspråkighet avses att två språk har inlärts i barndomen. Sker tillägnandet av det andra språket efter 11 års ålder talar man om sen tvåspråkighet. Tidig tvåspråkighet kan i sin tur delas in i simultan inläring då två språk lärs in samtidigt och i successiv inläring där det andra språket lärs in efter tre års ålder. För ordningen i vilken man lär in språk brukar förkortningarna L1, L2, L3 ... användas.

Begreppet "andraspråk" används när inläringen av språket sker i målspråksmiljö utan formell undervisning. Benämningen "främmande språk" förknippas med klassrumsundervisning. Dessa inlärningsformer kan även kallas naturlig och formell inläring såsom Kras-hen i sin teori skiljer mellan språktillägnande (acquisition) och inläring (learning) (1987, s.10).

Likaså är det i dessa sammanhang viktigt att skilja mellan additiv och subtraktiv tvåspråkighet, vilket Lambert enligt Cummins har fört fram (1978, s.76). Med additiv tvåspråkighet menar man en situation då inläringen av det andra språket tillför talaren både kognitiva och sociala färdigheter. Med subtraktiv tvåspråkighet menar man en situation där det andra språket lärs in på bekostnad av det första språket.

Vill man bedöma individens språkbehärskning kan man som Korkman använda sådana benämningar som underordnad, balanserad, överordnad eller dominant tvåspråkighet. En balanserat tvåspråkig person behärskar båda språken ungefär lika bra, medan de andra benämningarna beskriver en obalans mellan dessa två språk antingen i språkbehärskning eller i språkanvändning (1995, s. 5).

Marketta Sundman definierar däremot tvåspråkigheten utifrån samma kriterier som Skutnabb-Kangas använder för modersmålet, nämligen ursprung, språkfärdighet, språkanvändning och identitet (= attityder). Hon konstaterar dock att inget av dessa kriterier är oproblemiskt (1998, s. 38).

Halvspråkighet, som Hansegård lanserade i sin bok "Tvåspråkighet eller halvspråkighet" år 1968, blev ett mycket känt och omtvistat begrepp. Bakgrunden är tornedalsfinnarnas och samernas språkliga situation och i det sammanhanget anklagar Hansegård den svenska skolan för att vara en språkbytestskola för elever som har ett annat modersmål än svenska (1981, s. 258–260).

I Sibbo har man ställt funktionell tvåspråkighet som mål för språkbadsundervisningen (Sibbo kommuns läroplan för språkbadsundervisning 2000).

2.1.4 Tvåspråkighet och kognitiv utveckling

Som ovan redan konstaterades antyder Vygotski att det kan vara nyttigt för människans kognitiva utveckling att kunna flera språk. Det är lätt att komma till denna slutsats om man tar hänsyn till hans grundtanke att språket utvecklar tankeverksamheten och därigenom formulerar hypotesen att ju flera språk människan kan desto mångsidigare tankeverksamhet kan hon ha.

Tvåspråkighet har dock fram till 1960-talet ansetts vara något skadligt för människans kognitiva utveckling mestadels på grund av att tvåspråkiga inte tycks kunna nå fullständiga kunskaper i någotdera av språken. Forskningsresultaten som dessa slutsatser bygger på har metodiskt varit ofullständiga, t.ex. användes invandrare som flyttat som vuxna till USA som kontrollgrupp. De tidigare undersökningsresultaten från slutet av 1800-talet hade också syftet att stödja behovet av ideologin "en nation - ett språk" som ett argument för nationalisterna, vilket berättigade statsmakten att föra en hård assimilationspolitik gentemot minoriteter (Skutnabb-Kangas 1981, s. 70).

Ulla Laurén hävdar att vissa forskningsresultat tyder på kognitiva fördelar med språkliga konsekvenser för den tvåspråkiga individen. Fördelarna är en mera utvecklad förmåga till divergent och kreativt tänkande och ökad språklig medvetenhet. Detta förklaras med att tvåspråkiga tidigt blir medvetna om existensen av olika språk, gör jämförelser mellan de två olika språkssystemen och därigenom blir semantiskt mer medvetna än enspråkiga barn i samma ålder (Brunell, Hansén, Laurén 1982, s. 141).

Hyltenstam och Stroud (1991) tar också upp likadana forskningsresultat där man har funnit fördelar för tvåspråkiga när det gäller kognitiva funktioner. Dessa är divergent tänkande enligt Cummins och Galustan, kognitiv flexibilitet enligt Balkan och metaspråklig förmåga enligt Ben-Zeev. Med divergent tänkande avses förmåga att se problemställningar ur ovanliga synvinklar och finna nya fyndiga lösningar på problem. Kognitiv flexibilitet innebär att generellt ha ett rörligt intellekt. Med metaspråklig förmåga avses att kunna ställa sig utanför språket och reflektera över dess struktur och funktion. De anger dock att det har riktats kritik mot dessa resultat på grund av metodiska brister (s. 50–51).

Skutnabb-Kangas hänvisar till Cummins undersökningsresultat där tvåspråkiga barn har klarat sig bättre än enspråkiga i test som mäter olika aspekter av kommunikation. Dessa är a) den allmänna intellektuella utvecklingen, b) divergent tänkande, c) en tendens till att uppmärksamma och analysera olika aspekter av språk, dvs. metalingvistisk medvetenhet och d) sensitivitet för återkopplings signaler och icke-språklig kommunikation (1981, s. 233–

235). Skutnabb-Kangas menar att den tvåspråkiga eventuellt tar en större del av hjärnans kapacitet i användning för sina språk än den enspråkiga (1981, s. 108–109).

Cummins har utvecklat en term som på engelska heter "common underlying proficiency". Denna förklaras så att fast man på ytan har olika språkvarianter kan man ändå processera på djupare nivå med hjälp av den gemensamma underliggande kunskapen (Harley, Allen, Cummins, Swain 1990, s. 137).

Likaså har Cummins utvecklat en teori kring begreppet "tröskel". Cummins menar att man måste nå en viss tröskelnivå i L2 innan de positiva effekterna av tvåspråkigheten kan uppkomma. Diaz är av nästan motsatt åsikt, dvs. att före en viss tröskelnivå kan tvåspråkigheten ha stark påverkan på det kognitiva kunnandet. Denna syn på tröskelnivå förklaras med att Diaz avser den additiva tvåspråkigheten medan Cummins avser både den additiva och subtraktiva tvåspråkigheten (Bialystok 1991, s. 178–179).

Skutnabb-Kangas närmar sig problematiken kring tvåspråkigheten genom att granska vilken målsättning samhället har för utbildningen. Hon tar upp tre olika mål som utbildningen kan ha: berikning, assimilering och bibehållande. Utbildningsprogrammen kallas därefter språkbad, språkdränkning och språkskydd. Språkbad leder till additiv tvåspråkighet med positiva följder för kognitiv utveckling och skolframgång. Språkdränkning leder till subtraktiv tvåspråkighet med risk för negativa följder för kognitiv utveckling och skolframgång. Språkskydd leder till funktionell tvåspråkighet med möjlighet till positiva följder för kognitiv utveckling och skolframgång.

Allt som allt kan man konstatera att de positiva effekterna på den kognitiva utvecklingen är liktydiga i olika forskningsresultat så de kan anses vara reella. Den andra aspekten som också har konstaterats i samband med dessa resultat är att de positiva effekterna uppkommer i samband med den additiva tvåspråkigheten.

2.1.5 Olika bakgrundsfaktorerers inverkan på studieresultaten

Som generella indirekta faktorer som inverkar på studieresultaten anges oftast elevens socioekonomiska bakgrund, motivation att lära sig, vilka förväntningar man har på eleven och vilken självbild eleven har.

2.1.5.1 Socioekonomisk bakgrund

Man har forskat mycket i vilken roll elevens socioekonomiska bakgrund kan ha för studieresultaten. Inom den pedagogiska forskningen användes det en vetenskapligt utarbetad bok där olika yrken har delats upp i tre olika socialgrupper, där socialgrupp 1 är högst och 3 lägst. Dessa socialgrupper fick sedan vara en mycket väsentlig förklarande faktor till elevernas olika studieförframgång. Denna uppdelning i socialgrupper byttes så småningom ut mot föräldrarnas utbildningslängd. Tidigare studieresultat pekade ju också oftast på att det skulle finnas ett direkt samband mellan faderns utbildningsnivå och elevens skolframgång. I takt med förändringen i familjestrukturen har faderns betydelse dock minskat och moderns utbildningsnivå har i stället lyfts fram som en signifikant faktor. På senare år har dock den socioekonomiska faktorn fått en mera detaljerad bild.

Michael Uljens (1987) har undersökt 997 finlandssvenska grundskoleelevers (åk 9) prestationsskillnader i läsförståelse och i modersmålet med hänsyn till elevernas sociokulturella hembakgrund. Uljens fann inte att hemmets socioekonomiska status skulle ha någon di-

rekt inverkan på elevernas prestationer i läsförståelsetesten. Hemmets socioekonomiska status inverkade däremot indirekt på elevernas skolprestationer via

- a) föräldrarnas utbildningsförväntningar
- b) hemmets kulturella resurser (böcker, tidningar)
- c) hemmets processer (föräldrarnas och barnens interaktion)
- d) elevernas attityder (utbildningsplaner)
- e) elevernas processer (fritidsläsning).

Den starkaste inverkan hade dock föräldrarnas och elevernas attityder (s. 76–77).

Dessa samma bakgrundsfaktorer har enligt Viking Brunell större betydelse för skolprestationerna i modersmålet än hemspråket (Brunell, Hansén, Laurén 1992, s. 67–71).

Även Ulla Laurén konstaterar i sin avhandling att den sociala bakgrunden mätt enligt föräldrarnas yrke inte förefaller ha något tydligt samband med elevprestationerna (1994, s. 198).

2.1.5.2 Motivation

Allmänt anses det att elevens motivation att lära sig ett nytt språk är avgörande för hur eleven lyckas med den uppgiften. Motivation är dock ett mycket bredare begrepp, där även andra faktorer än bara inläraren själv måste beaktas.

Skehan analyserar vilka som är de speciella faktorer som hör till motivationen när det gäller språkinläring. Enligt honom finns det fyra huvudkällor:

- 1) hurdan material som används/hurdan undervisning som tillämpas
- 2) hurdana begränsningar och belöningar som involveras
- 3) hur mycket framgång det nås
- 4) vilka som är studenternas egna mål.

Skehan ritar upp en egen version av Naimans taxonomi om vilka faktorer som inverkar i interaktion vid elevernas språkinläring. Huvudklasserna är klassrum och material, social kontext, möjligheterna att använda L2, inläraren själv, själva inläringen och resultaten.

I klassrum och material ingår läroplanen, metodologi, material, förhållandet elev–lärare, resurser, organisation och hur mottagande är ordnat i klassrumssituationen, såsom individualisering och feedback.

Social kontext består av vilka förväntningar man har på tvåspråkigheten, vilket förhållande och vilka attityder man har till L2-samhället och vilken social klass man tillhör.

Möjligheterna att använda L2 granskas både utanför och innanför klassrummet.

Inläraren själv granskas utifrån intelligens, begåvning, motivation, attityd, personlighet och den kognitiva stilen. Själva inläringen granskas utifrån vilka som är medvetna och vilka som är omedvetna processer. Slutresultaten granskas utifrån kunnande, där misstag, fossilisering och affektivt resultat utgör underkategorier.

Som det framkommer ovan påverkas elevernas motivation för språkinläring även av sådana yttre faktorer som eleven själv inte direkt kan påverka. Vid granskning av resultaten

av språkundervisning måste man samtidigt ta hänsyn till hela interaktionskontexten (Skehan 1989, s. 70–71, 120–135).

2.1.5.3 Attityder

I samband med tvåspråkighet diskuteras livligt attitydernas betydelse för inläring och å andra sidan hur bra ett barn mår psykiskt i en tvåspråkig miljö. Som Skehan redan ovan tar upp inverkar elevens attityder till språket som skall läras in och till den gemenskap som har det aktuella språket som modersmål på hur elevens språkinläring lyckas. Karita Mård hänvisar till forskarna Gardner och Viberg då hon uppger att inläringen av ett främmande språk är effektivast och har den längsta inverkan då eleven och föräldrarna har ett positivt förhållningssätt till det aktuella språket och samhället där språket talas (Christer Laurén, red. 1994, s. 77).

Østern belyser samma fråga från en annan synvinkel. Enligt henne hänger hur väl barnet mår samman med hur positiv omgivningen förhåller sig till barnets försök att kommunicera på två språk. En attityd kan sägas bestå av en kognitiv komponent, en affektiv komponent och en komponent som innebär beredskap att handla. Enligt olika forskningsresultat betyder skolgång i en minoritetsskola mer för att påverka en individs attityder positivt i relation till minoriteten än t.ex. information i massmedia. Attitydförändringar sker både som ett resultat av individens behov och motiv och som en funktion av den sociala situationen (1991, s. 77–78).

2.1.5.4 Språklig identitet

Catharina Visapää gjorde temaintervjuer med 24 elever som gick i högstadieskolan Svenska normallyceum i Helsingfors år 1994. Tolv ungdomar hade en dubbel språklig bakgrund och tolv en finlandssvensk bakgrund.

För de tvåspråkigas del kommer hon fram till att de är stolta över sina språkkunskaper och håller på att bygga upp en egen gruppidentitet. De anser att de har två modersmål och talar därför de båda språken som om de skulle vara ett. Deras finskspråkiga vänner och släktingar definierade dem som finlandssvenskar och de svenskspråkiga vännerna och släktingarna i sin tur som finnar.

De svenskspråkiga skämdes för sitt språk och kunde inte känna sig stolta över att vara svenskspråkiga. Detta fenomen förklarar Visapää med att de svenskspråkiga inte känner till det finska och är rädda för det då det upplevs som stort och skrämmande.

Visapää (1996) är lite fundersam över om den svenska skolan agerar helt rätt när den nästan helt ensidigt uppfattar den finlandssvenska identiteten som viktig och vill bibehålla skolan som helsvensk (s. 67–69).

Gunnel Knubb-Manninen konstaterar att den språkliga identifikationen och identiteten är en viktig faktor. Enligt henne identifierar sig varje människa även språkligt, men den språkliga stämpeln varierar från individ till individ och från tidpunkt till tidpunkt. Hon anser att även omgivningens förhållningssätt till språken har en betydelse för utvecklingen av den språkliga identiteten. De flesta elever upplever att det svenska språket uppskattas i de kretsar där de själva rör sig. På de orten där den svenska befolkningens andel är liten och i Helsingforsregionen har åtminstone en fjärdedel av eleverna fått det intrycket att finskan uppskattas mer (Brunell, Hansén, Laurén 1992, s. 76–77).

När det gäller språkbads elever har tidigare kanadensiska undersökningsresultat visat att det inte sker någon bestående ändring i språkbads elevernas identitetsbild i jämförelse med andra majoritetsbarn som hör till samma språkgrupp och som har haft hela sin skolgång på modersmålet. I början har språkbads elever en mera positiv syn på människor som har badspråket som modersmål men med tiden ser man inte någon skillnad i hur språkbads elever förhåller sig till minoriteten i jämförelse med den allmänna bilden på minoriteten. Men som Knubb-Manninen konstaterar varierar språklig identifikation mellan individer och tidsperioder. För språkbads elevernas del har denna fråga blivit särskilt aktuell under högstadietiden då barnet genomgår en fysisk och mental process från att ha varit ett barn till att närma sig den tidiga ungdomsåldern. I detta skede formas även identiteten på nytt med kamratskapet som en viktig faktor i denna process.

2.1.5.5 Självbild och förväntningar

Självbild eller självuppfattning omfattar den medvetna uppfattning en person har av sig själv. Självaktning omfattar i vilken grad en individ sätter värde på sig själv samt de generella positiva eller negativa hållningar individen har till sig själv. Speciellt under stressande förhållanden påverkar självuppfattningen inläringen. Enligt MacCarthy och Schmeck utgör villkorlös uppskattning från betydelsefulla andra grunden för en positiv självuppfattning, medan störd självuppfattning förorsakas av avvisning eller för mycket av den typ av uppskattning som varit belagd med villkor. Elevens självbild är inte något statiskt utan det är möjligt att påverka den bl.a. genom lärarbeteende och andra viktiga personers uppfattningar (Østern 1991, s. 76–77).

Den självuppfyllande profetian, dvs. det man tror ska ske, kommer även att ske, är ett välkänt begrepp. I utbildningssammanhang har man kunnat verifiera detta begrepps sanninghalt genom olika experiment. Man har delat upp elever på måfå i olika grupper och sedan informerat läraren att den elevgrupp han eller hon undervisar antingen har en god eller dålig inlärningskapacitet. Studieresultaten i form av lärarbedömning har sedan visat sig följa den förhandsbild på eleverna som läraren har fått av forskarna.

Østern (s. 62) har också tagit med lärarattityder, lärarkompetenser och förväntningar tillsammans med språkanvändningsmönster i skolmiljön som variabler relaterade till de pedagogiska processerna. Dessa processer påverkar i sin tur barnets inputvariabler (konceptuell och lingvistisk kunskap, motivation och attityd till identitet), processvariabler (kompetens i L1, motivation för att lära sig L2) och resultatvariabler (skolframgång, språkfärdighet och affektiv attityd).

Här kan det konstateras att när dessa två faktorer, självbild och förväntningar, kombineras, kan inlärningsresultaten väsentligt påverkas i negativ eller positiv riktning beroende på vilken kombinationen blir.

2.1.6 Studieförloppet hos enspråkigt svenska elever, tvåspråkiga elever och språkbads elever

I detta kapitel jämförs med hjälp av tidigare finländska forskningsresultat hur enspråkigt svenska elever och tvåspråkiga elever som alla går i svensk skola klarar sig i sina studier under grundskoletiden. Språkbads elevernas studieförlopp belyses med hjälp av kanadensiska och finländska forskningsresultat i jämförelse med den egna språkgruppen och för badspråkets del med elever som har badspråket som modersmål.

2.1.6.1 Enspråkigt svenska elevers och tvåspråkiga elevers studief framgång

Traditionellt brukar man skilja mellan olika delar av språkfärdigheten, dvs. att tala, lyssna, skriva och läsa. Inom språkforskningen delar man upp människans språkförmåga i två sidor: språkkunskap där språket ses som ett system och språkanvändning där språket ses som ett kommunikationsmedel. Laurén fortsätter med att de danska språkforskarna Faerch, Hastrup och Phillipson ytterligare delar in kommunikativ kompetens i lingvistisk kompetens, pragmatisk kompetens, strategisk kompetens och fluency. Lingvistisk kompetens är inte motsatsen till kommunikativ kompetens utan snarare så att utan lingvistisk kompetens kan man inte heller vara kommunikativt kompetent. Pragmatisk kompetens innefattar talarens förmåga att använda språket och strategisk kompetens talarens förmåga att lösa kommunikationsproblem. Fluency innebär förmågan att uttrycka sig flytande (Brunell, Hansén, Laurén 1992, s. 141–143).

Knubb-Manninen skriver att en granskning av skolframgången bland eleverna i den svenska skolan i form av medeltal på betyget och vitsord i finska och svenska (modersmålet) visar att de individuella skillnaderna är stora och att skillnaderna mellan språkgrupperna inte är helt entydiga. Generellt konstaterar hon att tvåspråkiga klarar sig minst lika bra i skolan som enspråkiga (Brunell, Hansén, Laurén 1992, s. 77–79).

Vid närmare granskning av resultaten anger Knubb-Manninen att de elever som kommer från helt finskspråkiga hem men mestadels har svenskspråkiga kamrater uppvisar de högsta medelvitsorden efter genomgången lågstadium. Detta förklarar Knubb-Manninen med att dessa elever får exceptionellt stort stöd för sin utveckling hemifrån samt att de kommer från högre socialgrupper. Hon fortsätter sin analys med att även om de tvåspråkiga eleverna som grupp klarar sig bra i den svenska skolan så gör inte alla enskilda elever med finsk bakgrund det. De individuella skillnaderna är stora.

Marketta Sundman hänvisar till sin bok "Tvåspråkigheten i skolan" (1994) när hon går igenom studieresultaten i sin andra bok "Barnet, skolan och tvåspråkighet" (s. 141–175). Undersökningspopulationen var omfattande: 370 svenska elever och en finsk kontrollgrupp på 99 elever. Eleverna kom från Vanda, Borgå, Pargas och Ekenäs och gick i årskurserna 2, 4, 6 och 8.

Testresultaten i svenska visar att barn med svensk bakgrund i allmänhet presterade bättre i testet än barn med tvåspråkig eller finsk bakgrund. Korrelationen är inte särskilt stark men den är statistisk signifikant i alla årskurser. Korrelationen mellan språkindex (= hur finsk eleven är) och testresultatet i finska var betydligt starkare. Korrelationen blir dock lägre ju högre upp i årskurserna man går. Som förklarande faktor anges här att eleverna i årskurs 8 redan har fått undervisning i finska under fyra läsår (Sundman 1994, s. 148–149).

Sundman (s. 157–158) fann en positiv korrelation mellan testresultaten i svenska och finska förutom i årskurs 2, där korrelationen var negativ. Särskilt stark var korrelation mellan språken i den tvåspråkiga gruppen. Mönstret som hon fann hos tvåspråkiga var att den s.k. kognitiva kompetensen i elevernas båda språk korrelerar med varandra. Detta samband förklarar hon med följande faktorer:

- a) Språkinläring är delvis beroende av medfödda faktorer, t.ex. en medfödd språkbegåvning. Den har ungefär samma effekt vid inläring av båda språken.

- b) Kompetensnivån påverkas också av de språkliga impulserna i individens närmaste miljö. Om två språk utvecklas i samma miljö är det sannolikt att de språkliga impulserna är ungefär på samma nivå i båda språken.
- c) Språken stöder varandra. En del av den språkliga kompetensen består av en allmän lingvistisk kunskap som är gemensam för alla språk. God kompetens i ett språk kan överföras till ett annat.

Skehan kommer fram till samma slutsats, dvs. att vissa människor har bättre kognitiv/lingvistisk förmåga att lära sig ett nytt språk än andra. Likaså konstaterar Skehan att kunskaper i L1 korrelerar med kunskaper i L2 (s. 136–137).

Sundman föreslår i sin sammanfattning (1994, s. 169–178) att de tvåspråkiga barnen borde undervisas i finska redan från årskurs ett och att den svenska skolan bättre borde ta hänsyn till de tvåspråkiga barnen i sin målsättning.

När det gäller tvåspråkiga barn är det några centrala aspekter hon vill lyfta fram:

- a) Man bör acceptera att det tvåspråkiga barnets språk bär spår av parallellt utvecklande av två språk. En 90 % behärskning är inte halvspråkighet.
- b) Alla språkproblem beror inte på tvåspråkighet. Språkligt svaga barn finns också bland de enspråkiga barnen.
- c) Den intensifierade språkträningen bör i synnerhet gälla skriftspråket, även om det är viktigt att också kunna uttrycka sig muntligt.
- d) Barn med mycket svaga kunskaper i skolans språk (och dessutom svagt stöd från hemmet) bör inte uppmuntras att välja skola på detta språk.
- e) Om man strävar efter fullständig kompetens i både finska och svenska, behöver den finska skriftspråksnormen få extra stöd.

När det gäller den språkligt stimulerande miljöns betydelse för språkutvecklingen fann Ulla Laurén i sin avhandling en stark korrelation mellan läsning av tidningar och böcker på svenska och kunskaper i svenska. Denna korrelation gällde särskilt starkt hos de tvåspråkiga eleverna (1994, s. 201–202).

Marketta Sundman fann dock inte något samband mellan skolframgång och språklig bakgrund, dvs. de tvåspråkiga eleverna klarade sig inte sämre i skolan än de enspråkiga. Detta resultat förklarar Sundman med att de tvåspråkiga eleverna som grupp var balanserat tvåspråkiga med medelhög/hög social status (1994, s. 170–171).

2.1.6.2 Språkbads elevernas skolframgång

Skutnabb-Kangas konstaterar att de flesta tvåspråkiga barn klarar sig dåligt i skolan. Det enda viktiga undantaget är tvåspråkiga barn som deltar i språkbadsprogram. Enligt Skutnabb-Kangas är det inte själva tvåspråkigheten som är orsaken till den dåliga skolframgången. Det som dessa dåliga skolframgångar har gemensamt är att det är frågan om invandrarundervisning i kombination med sämre bakgrundsfaktorer och en skolpolitik som har assimilation som mål för utbildningen (1981, s. 240–257).

I detta sammanhang är det dock skäl att påpeka att Skutnabb-Kangas inte menar den svenska skolan i Finland då hon pratar om tvåspråkiga barns skolframgång. Den svenska skolan i Finland är ju inte juridiskt sett en minoritetsskola då det svenska språket genom lagen har garanterats samma språkliga rättigheter som det andra officiella språket, finskan. I detta syfte har Svenska Finlands folkting, som är en aktiv organisation i finlands-

svenska frågor, gett ut en broschyr utgående från den nya språklagen. Broschyren trycktes för att gälla fr.o.m. 1.1.2004 och tar upp de språkliga rättigheter som de svenskspråkiga har i Finland (Folktinget 1/1/2004).

De elevers skolframgång som deltagit i språkbadsprogram har undersökts ivrigt både i Kanada och Finland och även i Sibbo. Resultaten har visat sig vara goda såtillvida att språkbads elever har klarat sig lika bra i tester i olika skolämnen inklusive modersmål som de som haft hela sin skolgång på L1 (Christer Laurén, red.1994, s. 109). I Sibbo utförde forskare Marina Bergström från Vasa universitet våren 2004 på begäran av finska utbildningssektionen en utvärdering av hur språkbadet har lyckats både inlärningsmässigt och socialt. Därtill har några pro gradu-arbeten om språkbad gjorts i Sibbo. Inlärningsresultaten följer de allmänna resultat man har nått i Vasa, och socialt verkar språkbad passa utmärkt i Sibbo (Bergström).

Men problem har uppstått och kritik har också riktats mot resultaten som man nått i språkbadsundervisningen. I Kanada är "drop out" (avbrytande av språkbad) stort särskilt när det gäller äldre elever. Man kan säga att ju högre upp i åldrarna man går desto flera är de elever som avbryter språkbadet. Genesee anger som skäl till drop outen att det inte enbart är inlärningssvårigheterna utan speciellt elevernas motivation och attityd som har haft en avgörande inverkan på beslutet att avbryta språkbadet. Även det kanadensiska skolsystemet med jakt på högre vitsord i de högre årskurserna har varit en bidragande orsak till drop outen (Laurén, red. 1994, s. 82).

Hammerly har kritiserat språkbadsprogrammen med att eleverna inte alls når den språkliga kompetens i L2 som man skulle kunna vänta sig med ett så omfattande språkinlärningsprogram. Enligt Hammerly har språkbads eleverna stora brister i språklig korrekthet. Enligt honom beror detta på att språkbads eleverna inte hör autentisk L2 av någon annan än läraren. Eftersom eleverna även kan uttrycka sig på L1 leder detta så småningom till att de nöjer sig med något slags frengelska som är ett blandspråk mellan L1 och L2 (Laurén 1999, s. 66–67).

Mård tar upp frågan om språkbad passar alla elever. Forskarna är inte helt eniga om detta. Enligt Mård anser forskarna Genesee (1976) och Rebuffot (1993) att intellektuell begåvning inte utgör någon större faktor i språkbadsundervisning än i annan undervisning. Där emot anser Wiss (1992) och Trites (1986) att språkbad inte passar barn som har inlärnings svårigheter. Wiss talar om barn som inte har utvecklats kognitivt eller språkligt tillräckligt för att kunna delta i den tidiga totala modellen av språkbad. Forskaren anser att dessa barn nog klarar sig bra i daghem, men svårigheterna uppstår när barnet börjar skolan då de akademiska och språkliga kraven tillsammans överskrider nivån där barnet befinner sig i kognitivt och språkligt hänseende.

2.2 Studieförframgång enligt kön

Christina Korkman kommer i sin avhandling fram till att flickornas skriftliga produktivitet, större syntaktiska rörlighet och relativt korrekta språk ligger ett steg före pojkarnas färdigheter. Detta gäller särskilt i årskurs sex men även i årskurs nio uppträder samma tendens (1995, s. 297).

Även i språkbad har man konstaterat skillnader mellan pojkars och flickors kunskaper i språkbehärskning i både L1 och L2. Det som enligt Mård dock är utmärkande för språkbads pojkar är att dessa skriver längre uppsatser än den finska kontrollgruppens pojkar i

årskurs fyra. Buss fann mycket obetydliga skillnader mellan språkbadsflickorna och språkbadspojarna i användningen av substantiv, verb och adjektiv (Laurén 1999, s. 119–120).

År 2004 publicerade Utbildningsstyrelsen ett kompendium som heter Skola–kön–inlärningsresultat. Där konstaterar man att det inte finns någon signifikant skillnad mellan pojkarnas och flickornas matematikkunskaper under grundskoletiden. När man utvärderade inlärningsresultaten i naturvetenskaper år 1998 fann man att pojkarna i allmänhet hade bättre kunskaper än flickorna i årskurs 9. När det gällde biologi nådde flickorna en högre nivå än pojkarna. Pojkarnas och flickornas attityder gentemot dessa ämnen följde deras testresultat (s. 12–13). Flickorna når däremot bättre resultat i språkämnen i de nationella utvärderingarna. Detta gäller både främmande språk och modersmål (s. 13–15, 22). Både pojkarnas och flickornas skolmotivation är ungefär på samma nivå i årskurs sju men båda gruppernas motivation sjunker fram till årskurs nio. Pojkarnas motivation sjunker dock klart kraftigare (s. 53).

Enligt Ritva Jakku-Sihvonen presterar pojkar lika bra som flickor i de skolor i huvudstadsregionen där eleverna vanligen når upp till höga prestationer. Skillnaden är däremot stor i de skolor där inlärningsresultaten är sämre. Enligt Elina Lahelma beror detta på skillnader mellan kulturerna i skolorna och mellan de ungas kulturer (Utbildningsstyrelsen 16/2004, s. 65).

I sin slutsats konstaterar Lahelma att pojkarnas i snitt sämre skolresultat inte kan ses som en jämställdhetsfråga då männen strukturellt sett har en starkare ställning i arbetslivet än kvinnorna och annars i samhället. Någon snabb förändring är inte enligt henne i sikte eftersom de åldersklasser där kvinnorna är högre utbildade än männen redan länge har deltagit i arbetslivet (Utbildningsstyrelsen 16/2004, s. 73).

2.2.1 Finlandssvensk identitet och språkliga rättigheter

Som redan ovan konstaterades har svenska språket i Finland samma grundlagliga status som det finska språket. Denna språklag garanterar i praktiken svenskspråkig utbildning från förskoleundervisning till högskoleutbildning. I fråga om utbildning och minoritet finns det dock alltid skäl att även försöka överblicka vilka konsekvenser eventuella tillrättaliggande utbildningsåtgärder skulle få för individen själv men också för den aktuella språkgemenskapen och även för samhället i stort.

Enligt Hyltenstam och Stroud kan språkens relativa styrka i två eller flerspråkiga samhällen beskrivas i förhållande till i vilken utsträckning och hur respektive språk används. Dessa förhållanden beskrivs med begreppen domän och diglossi. Med domän menar man kretsar eller situationer där det egna språket används. Diglossi betyder den funktion som det egna språket har i samhället. Dessa två begrepp är väsentliga i språkets överlevnad. Författarna delar in de faktorer som påverkar språkbyte och språkbevarande i sådana som fungerar på samhällsnivå, gruppnivå och individnivå. På samhällsnivå är de övergripande faktorerna politisk-legala förhållanden, majoritetssamhällets ideologi, språklagstiftning, implementering, ekonomiska faktorer, sociokulturella normer och utbildning. På gruppnivå är de övergripande faktorerna demografi, språkförhållanden, heterogenitet/ homogenitet, näringar, typ av etnicitet, intern organisation, institutioner, medier och kulturyttringar. På individens nivå är de påverkande faktorerna språkval och socialisation (1991, s. 47, 77–113).

Både Skutnabb-Kangas (1981) och Tandefelt (2003) tar upp samma frågor som Hyltenstam och Straoud, Skutnabb-Kangas som förklaring till varför finlandssvenskarna har lyck-

ats så bra i språkbevarande och Tandefelt när det gäller de saker som skall tas med i handlingsprogrammet för svenskan i Finland.

Einar Haugen är en språkforskare som har utarbetat en enkel, men mycket utnyttjad formel för hur språkbyte går till: $A > Ab > AB > aB > B$ (1972, s. 334). Formeln skall tolkas så att på stadium A är samhället enspråkigt. På stadium Ab har ett annat språk kommit in. På stadium AB är båda språken lika viktiga. På stadium aB har det senare komna språket tagit över. På stadium B har språkbytesprocessen blivit fulländad. Hur lång tid en sådan här språkbytesprocess tar är framför allt beroende av både domän och diglossi. Om språksamhället är litet och diglossin förknippad med ett utdöende yrke kan processen vara förhållandevis snabb.

Fjalar Finnäs räknar att elevtillströmningen till svenska grundskolor är 11–14 % större än antalet registrerade svenskspråkiga elever. Likaså konstaterar han att i tvåspråkiga familjer väljer mödrarna oavsett sitt eget modersmål oftast svensk skola för sina barn. Han har upptäckt att den officiella språkstatistiken inte på något tillförlitligt sätt kan beskriva den faktiska språkliga bakgrunden för barnen. Registrerat tvåspråkiga familjer kan fungera bara på ett språk och enspråkiga familjer på två språk (1996, s. 16, 22–26).

Identitet förknippas starkt med språket vid självkategorisering. Även föräldrarnas språkgruppstillhörighet påverkar hur människan upplever sin egen identitet. Särskilt äldre personer har en stark svensk identitet (Ståhlberg 1995, s. 34–36, 141). Men Ståhlberg är orolig då många blandfamiljer, särskilt i Nyland, har finska som hemspråk. Och det är just hemmet som är den viktigaste identitetsfostraren (1995, s. 138).

Inom finlandssvenska kretsar utförs förståeligt nog en djupgående diskussion om hur man skall förhålla sig till tvåspråkigheten och vilken roll dessa tvåspråkiga individer kommer att spela för svenskheten i Finland. Kanske det är denna osäkerhet om vad tvåspråkighet skulle leda till som är grunden till det faktum att den svenska skolan åtminstone inte ännu har tvåspråkighet som mål för sin undervisning.

Viking Brunell räknar med att de tvåspråkiga eleverna redan nu utgör en betydande grupp i många svenska skolor, på sina håll rentav en klar majoritet. Vidare konstaterar Brunell i sin artikel om högspråkets roll i modersmålsundervisningen att det ingalunda är en lätt uppgift för den svenska skolan att omhänderha sin språk- och kulturöverförande uppgift (Hansen & Laurén 1992, s. 111–113).

Universitetslektorn Leif Höckerstedt anser att en språkbytesprocess redan är på gång inifrån på grund av förfinskningen av den svenska skolan (2000, s. 170).

Marika Tandefelt menar i sin avhandling att språkförlust kan uppstå om den tvåspråkiga individens färdigheter i minoritetsspråket, svenska, står på en lägre nivå än modersmålsnivån. En stark färdighet i minoritetsspråket och svagare färdighet i majoritetsspråket är enligt Tandefelt ett exempel på en obalans som är en icke-realiserad vinst för språkbrukaren själv. För samhället, och majoritetsgruppen, är inte en obalans av detta slag så betydelsefull då det i regel finns tillräckligt med språkbrukare som kan använda bägge språken på hög nivå. Däremot är en tvåspråkighet som domineras starkt av majoritetsspråket en klar förlust för minoriteten. Språkbrukaren själv kanske inte upplever det så, men för minoriteten är en sådan människa förlorad i ett minoritetssamhälle där reserverna inte är outtömliga (1996, s. 204–208).

2.3 Bakgrundsfakta om Sibbo

2.3.1 Befolkningens språkfördelning och utbildningsnivå i Sibbo

Sibbo hade vid årsskiftet 2006 cirka 18 750 invånare, av vilka ca 60 % hade finska och 39 % svenska som modersmål. En procent hade något annat modersmål än finska eller svenska (Statistikcentralen).

Utbildningsnivån i Sibbo är något högre än i landet genomsnitt. Enligt Statistikcentralens kostnadsfria Internetsida (www.tilastokeskus.fi) är utbildningsnivåfaktorn i Sibbo 323, när den i landet i snitt är 295. Faktorn beskriver den genomsnittliga utbildningslängden per 20 år fylld person i kommunen. Faktorn kan tolkas som så att när den genomsnittliga utbildningslängden i landet är 2,9 år efter grundskolan så är motsvarande längd i Sibbo 3,2 år. Kvinnorna har en något längre (+1) utbildningslängd både i Sibbo och i landet i snitt. När vi jämför utbildningsnivån mellan språkgrupperna i Sibbo kan vi utgå ifrån att den finska delen av befolkningen har längre utbildningslängd är den svenska delen. Skillnaden kan förklaras med att den finska delen består av yngre nyinflyttat folk med arbetsplatser antingen i Borgå eller i Helsingfors medan den svenska delen består av antingen lantbruks- eller andra småföretagare med längre rötter i Sibbo.

2.3.2 Det finska och svenska skolnätet i Sibbo

Det finska skolnätet i Sibbo består av sex skolor med årskurserna 1–6, en skola med årskurserna 7–9 och ett gymnasium. De finska skolorna är belägna på centralorterna med Leppätien koulu på 138 elever som den minsta skolan och Sipoonjoen koulu (skola med åk 7–9) med sina 475 elever som den största skolan. På den officiella registreringsdagen 20.9.2005 fanns det 1 810 elever inom det finska skolväsendet och 1 322 elever inom det svenska skolväsendet.

Det svenska skolnätet består av elva skolor med årskurserna 1–6, en skola med årskurserna 7–9 och ett gymnasium. Åtta av dessa elva skolor med årskurserna 1–6 är belägna i byar där den minsta skolan har 25 elever och den största skolan. Kungsvägens skola (skola med åk7–9) har ca 370 elever.

Enligt kommunallagen skall en tvåspråkig kommun som Sibbo ha en egen skolnämnd eller en gemensam nämnd delad i skolsektioner för den egna språkgruppens skoladministration. I Sibbo har man finska och svenska utbildningssektioner med en egen utbildningsdirektör som föredragande och högste ansvarige tjänsteinnehavare i egna skolfrågor.

2.3.3 Språkbadsundervisning i Sibbo

I Sibbo inleddes språkbadsundervisning på svenska för finska elever år 1999 vid Leppätien koulu. År 2004 blev denna skola den enda skolan i Finland som bara har språkbadsklasser. De första eleverna, såsom eleverna därefter, deltar i språkbad på svenska redan vid tre års ålder i två språkbadsdagem. Sibbo tillämpar språkbadsundervisning enligt den tidiga totala modellen, där all undervisning först ges på L2, medan undervisningen på och i L1 ökar så att eleverna i årskurserna 7–9 undervisas lika mycket på L1 och L2.

Språkbadsundervisningen i årskurserna 7–9 ges både vid Sipoonjoen koulu och vid Kungsvägens skola av lärare som har undervisningsspråket som modersmål. Den nuva-

rande språkbadssjuan, som fungerar som en kontrollgrupp, är den första elevgrupp som har fått språkbadsupervisning fr.o.m. årskurs 1 och från hösten 2005 i årskurs 7.

Hösten 1999 och våren 2000 deltog professorerna Siv Björklund från Vasa universitet och Irina Buchberger från Helsingfors universitet i arbetet med att utarbeta en läroplan för språkbadsupervisningen i Sibbo.

3 FORSKNINGSPRÅGOR

Jag har ställt tre forskningsfrågor och en kontrollerande underfråga med hjälp av vilka jag vill belysa språkutvecklingens inverkan på kognitiv utveckling. Den första forskningsfrågan går ut på att försöka se en tendens till samband mellan kunskaper i svenska och kunskaper i andra ämnen. Med hjälp av den andra forskningsfrågan försöker jag se om det går att hitta ett samband mellan motivation och lärarbild och studieresultat. Den tredje forskningsfrågan försöker belysa tvåspråkighetens eventuella positiva inverkan på den allmänna kunskapsnivån förutsatt att en tillräcklig tröskel har nåtts i båda språken. Underfrågans roll är att se om den utgör en stödjande faktor till de ovannämnda forskningsfrågorna.

Eftersom teoridelen ganska omfattande behandlar forskningslitteratur just kring språkets betydelse för individens utveckling kommer jag inte att räkna korrelationer eller ha elevernas socioekonomiska bakgrund som en egen undersökningsvariabel. Detta på grund av att elevunderlaget är begränsat för språkbadselevernas del och kunskaperna i svenska inte fullt ut är jämförbara mellan de elevgrupper som är med i undersökningen. Elevernas socioekonomiska bakgrund beskrivs utifrån den allmänna befolkningsnivån i Sibbo. I denna undersökning är det alltså mera frågan om att hitta eventuella tendenser till samband mellan sakförhållandena än att åstadkomma ett strikt vetenskapligt dokument.

I det följande går jag lite närmare in på frågeställningar kring forskningsfrågorna.

3.1 Kan man se en tendens till samband mellan elevens kunskaper i svenska och elevens kunskaper i andra ämnen?

Med denna forskningsfråga vill jag se om det med hjälp av en fallstudie går att hitta en tendens till samband mellan kunskaper i språk och kunskaper i andra ämnen. Denna fråga är alltid aktuell i skolvärlden och det finns delade meningar särskilt bland matematiklärarna.

3.2 Utgör motivation och lärarbild någon faktor bakom studieframgång?

Jag vill se om det går att hitta en röd tråd mellan motivation och lärarbild och studieresultat även om det bara är tio lektorer som har svarat på enkäten trots att uppgifter om alla sjuors vitsord är med i undersökningen på ett eller annat sätt. Orsaken till att bara tio lärare har ombetts att svara är att de är de enda som undervisar minst två kontrollgrupper.

Trots att de ovannämnda metodiska faktorerna inte har beaktats särskilt i denna fallstudie kan kunskaper i finska eventuellt förstärka tendensen till samband mellan kunskaper i språk och kunskaper i andra ämnen.

3.3 Kan man se en antydning till att om eleven nått en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha positiv inverkan på den allmänna kunskapsnivån?

Med denna forskningsfråga vill jag mot bakgrund av den första forskningsfrågan se om det går att hitta en antydning om att tvåspråkighet med tillräckligt goda kunskaper i båda språken kan ha en positiv inverkan på den allmänna kunskapsnivån.

3.4 Som underfråga till dessa tre forskningsfrågor kan man fråga sig om språkbadselevernas kunskaper i finska förstärker forskningsfrågorna

Underfrågans roll är alltså att fungera som en kontrollerande fråga till de ovannämnda forskningsfrågorna. Samtidigt kan man med hjälp av denna fråga utvärdera hur språkbadselevernas kunskaper i modersmålet har utvecklats.

4 GENOMGÅNG AV RESULTATEN

Såsom jag redan i punkt 1.2 har konstaterat går jag genom resultaten så att hela bilden målas upp, men inte så att den enskilda elevens eller lärarens integritet är i fara. Som ett annat metodiskt val pejar jag mina undersökningsresultat mot de tidigare allmänna forskningsresultaten som finns med i teoridelen.

4.1 Population enligt språk och kön

Som undersökningspopulation har jag de elever som går i sjuan vid Kungsvägens skola och de första språkbadseleverna som hunnit upp till årskurs sju och som undervisas enligt Sibbo kommuns läroplan för språkbadsundervisning. Eleverna är indelade enligt kön i följande tre huvudgrupper:

1. enspråkigt svenska elever
2. tvåspråkiga elever som har haft sin hela skolgång i en svensk skola
3. elever som har deltagit i språkbad i Sibbo från daghem upp till årskurs 7.

Därtill fungerar eleverna i årskurs 7 vid Sipoonjoen koulu som kontrollgrupp då språkbadselevernas medelvitsord i finska jämförs med de elevers vitsord i modersmålet som endast får undervisning på finska. I undersökningen ingår allt som allt 135 elever som får undervisning i och på svenska och 170 elever vilkas kunskaper i finska har jämförts med språkbadselevernas motsvarande kunskaper.

Som redan tidigare har konstaterats bygger den empiriska delen av undersökningen på hur de tio lärarna bedömer elevernas allmänna kunskaper i svenska, elevernas ämnesbehärskning i det egna ämnet och elevernas motivation. Samtidigt analyserar de sin egen lärarroll när de undervisar dessa tre elevgrupper.

I det följande ser vi en tabell över antalet elever vid Kungsvägens skola och deras fördelning enligt kön och språk. Språkfördelningen har Kungsvägens skola själv gjort enligt de elever som deltar i modersmålsinriktad undervisning i finska (mofi).

Som vi ser av tabellen ökar antalet tvåspråkiga elever (här mofi-elever) från 33 % i årskurs nio till 45 % i årskurs sju. Förklaringen till detta fenomen kan vara dels att modersmålsin-

Enligt de gällande kriterierna för språkbadsundervisning testas inte de elever som får delta i undervisningen utom i det fall då de inte har deltagit i språkbad i ett daghem. Då är det också frågan om att skolan vill försäkra sig om att eleven i fråga har tillräckliga kunskaper i svenska. Någon annan testverksamhet eller bedömning av elevens förutsättningar att delta i språkbad görs alltså inte. Någon kontroll av vårdnadshavarnas socioekonomiska bakgrund gjordes inte i denna undersökning. Uppskattningen kan vara att språkbadselevernas socioekonomiska bakgrund kan vara något högre än de enspråkigt svenska elevernas bakgrund. Detta på grund av att den finska delen av befolkningen i Sibbo bedöms ha högre utbildningsnivå än den svenska delen av befolkningen. Vårdnadshavarna till språkbadseleverna är ju enspråkigt finskspråkiga.

4.3 Den tvåspråkiga gruppens och enspråkigt svenska gruppens sammansättning

Kungsvägens skola har såsom det framgår av tabell 1 sammanlagt 119 elever i sjuan. Här har skolan själv definierat sina elever som tvåspråkiga och enspråkigt svenska. Eleven har ansetts vara tvåspråkig främst om han eller hon läser modersmålsinriktad finska. Detta sätt att definiera tvåspråkiga elever kan konstateras vara väl motiverat med hänvisning till hur skeptisk Fjalar Finnäs förhåller sig till den officiella språkstatistiken och de egentliga språkförhållandena i familjen, om man därtill även tar hänsyn till att de allra flesta eleverna kommer från sådana språkliga närmiljöer som lärarna vid Kungsvägens skola är mycket medvetna om.

Den tvåspråkiga gruppen i årskurs sju består av 25 flickor och 28 pojkar, sammanlagt 53 elever. De tvåspråkiga elevernas socioekonomiska bakgrund har inte heller kontrollerats men kan uppskattas vara ungefär på samma nivå som språkbadselevernas.

Antalet enspråkigt svenska elever i årskurs sju är 66, av vilka är 32 är flickor och 34 pojkar. Liksom för de andra gruppernas del har inte heller de enspråkigt svenska elevernas socioekonomiska bakgrund kontrollerats. Med hänsyn till den allmänna utbildningsnivån hos den svenskspråkiga delen av befolkningen i Sibbo kan man dock spekulera att denna grupps socioekonomiska bakgrund kan vara något lägre än de andras. I denna undersökning benämns den enspråkigt svenska gruppen i lämpliga sammanhang även med förkortningen "den svenska gruppen".

Som det har konstaterats i tidigare undersökningar har inte den socioekonomiska bakgrunden direkt samband med elevernas studieframgång. Det är mera det allmänna klimatet hemma med litteratur och läsvana som kan stimulera barnens metalingvistiska utveckling. Föräldrarnas utbildningsnivå kan dock vara en faktor som inverkar på hur barnet stimuleras lingvistiskt hemma.

4.4 Ämnen där språkbadseleverna och jämförelsegrupperna undervisas av samma lärare

Här har speciellt de elevers studieframgång undersökts som undervisas av samma lärare. Detta för att vitsorden i de olika ämnena skulle ges av samma lärare. Detta skulle i sin tur bidra till att bedömningen av studieframgången i de olika ämnena hos dessa tre kontrollgrupper skulle ske så på så lika grunder som möjligt. Därtill jämför dessa lärare vid sidan av modersmålsläraren de olika gruppernas kunskaper i svenska samtidigt som de bedö-

mer elevernas ämnesbehärskning i sitt ämne. Samtidigt bedömer samma lärare de olika elevgruppernas motivation och sin egen lärarroll när de undervisar eleverna.

Denna grundprincip kunde dock inte följas fullt ut i alla de ämnen som ingår i denna undersökning då samma lärare inte undervisar alla tre elevgrupperna. Det blev även så att en lärare hade så få elever från en av kontrollgrupperna att bilden av den gruppens kunskaper i det aktuella ämnet skulle ha blivit alltför snäv om enbart denna lärares bedömning i ämnet hade utgjort jämförelsematerialet. Detta förhållande nedvärderar i sig inte värdet av de uppnådda resultaten i denna undersökning, då målen för de olika ämnena beskrivs i den allmänna läroplanen och därmed utgör samma kriterier för varje elevbedömning. Därtill är undersökningens natur sådan att resultaten speglas mot vidare perspektiv än bara en jämförelse mellan de tre elevgruppernas studieframgång.

De ämnen vars bedömning utgör jämförelsematerial i denna undersökning är svenska (modersmål), biologi, musik, matematik, huslig ekonomi, teknisk slöjd, textilslöjd och finska, men finska dock enbart för språkbadselevernas del. Tio lektorer deltog i undersökningen.

4.5 Gruppvis genomgång av hur lärarna har bedömt de olika elevgruppernas allmänna kunskaper i svenska, deras motivation och sin egen lärarroll

I tabell 2 har jag sammanställt resultaten gruppvis enligt medelvitsorden i de olika ämnena. Lärarna har bedömt de olika elevgruppernas allmänna kunskaper i svenska och i sitt ämne, hurdan motivation lärarna anser att de olika elevgrupperna har och hur lärarna ser sin egen roll när de undervisar dessa elevgrupper.

a) Allmän bild av studieframgången

Som det framgår av tabell 2 skiljer sig de olika gruppernas medeltal av medelvitsorden nästan inte alls. Språkbadseleverna och de enspråkigt svenska eleverna har precis samma medeltal och bara sex hundradelar efter dessa två kommer de tvåspråkiga eleverna. Skillnaden i medeltalen mellan dessa tre grupper är så obefintlig att man med fog kan säga att det inte finns någon egentlig skillnad mellan de tre elevgruppernas studieframgång.

b) Lärarbedömning av de allmänna kunskaperna i svenska

När jag har gått igenom lärarbedömningen i svenska och i ämnesbehärskning har jag haft den enspråkigt svenska gruppen som jämförelsegrupp. För den enspråkigt svenska gruppens del har den tvåspråkiga gruppen utgjort jämförelsegrupp.

När man sedan ser på hur lärarna har bedömt elevgruppernas kunskaper i svenska och deras ämnesbehärskning i sina respektive ämnen uppskattas språkbadseleverna i de allra flesta fall behärska svenska sämre än den svenska gruppen. Språkbadselevernas ämnesbehärskning i de olika ämnena anses däremot vara huvudsakligen likvärdig. Lärarna som grupp anser att språkbadseleverna har lagom motivation att lära sig (2,2). Därtill anser lärarna att när de undervisar språkbadselever är deras roll i första hand att fungera som språklärare och långt därefter som ämneslärare (2,4).

Den tvåspråkiga gruppen har bedömts ha minst likvärdiga kunskaper i svenska och likaså i behärskningen av de olika ämnena som den svenska gruppen. Lärarna anser att de två-

språkiga eleverna som grupp har en klar motivation att lära sig (3,0) och när lärarna undervisar dessa elever ser de sin roll vara en vanlig ämneslärare med olika elevmaterial (3,5).

Den svenska gruppens kunskaper i svenska har bedömts vara likvärdiga med den tvåspråkiga gruppens och ämnesbehärskningen likaledes. Enligt lärarna har inte de enspråkigt svenska eleverna som grupp en riktigt klar motivation att lära sig (2,8), men lärarna upplever sin roll som lärare (3,3) ungefär på samma sätt som när de undervisar de tvåspråkiga eleverna.

c) Lärarbedömning av elevernas motivation och rollen som lärare

Beträffande motivation och lärarbild bedömde lärarna elevens motivation på skalan 0–4, där 0 = ingen motivation och 4 = hög motivation. Bedömningen av lärarbilden skedde också gradvis så att 0 = mera som ordningsvakt än lärare och 4 = som ämneslärare med kunliga elever (bilagorna 1–6).

Som det framkommer i tabell 2 bedömde lärarna att elevernas motivation generellt sett ligger mellan lagom och klar motivation (2,6). Om man ser gruppvis på samma tabell märker man att de tvåspråkiga eleverna är högst motiverade att lära sig (3,0) och att språkbads eleverna har den lägsta motivationen (2,2).

Lärare som undervisar alla elevgrupperna kan generellt konstateras se sin egen roll som en vanlig ämneslärare med olika elevmaterial (3,1). Vid en gruppvis granskning märker man att lärarna upplever sin roll vara densamma (3,5 och 3,3) när de undervisar tvåspråkiga och enspråkigt svenska elever. Rollen förändras när de undervisar språkbads eleverna för då upplever de sin roll i första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare (2,4).

d) Summering av den generella bilden

Om man använder medeltalet av medelvitsorden som mått på de olika elevgruppernas allmänna studieförframgång uppstår det alltså en generell bild av att någon egentlig skillnad inte finns mellan elevgrupperna.

Likaså kan man konstatera att språkbads elevernas allmänna kunskaper i svenska har bedömts vara sämre än de andra gruppernas men att ämnesbehärskningen kan sägas vara likvärdig med de andras. Lärarbedömningarna kan generellt sägas stämma väl överens med de resultat man fått från språkbadsundersökningar i både Finland och världen över. Det att de tvåspråkiga elevernas kunskaper i svenska och även deras ämnesbehärskning bedöms vara minst likvärdig som hos de enspråkigt svenska eleverna är något överraskande då de undersökningar som citerats i denna undersökning oftast visar motsatsen.

När man ser på motivation bedömer lärarna språkbads elevernas motivation som lägst och lärarbilden mera som språklärare när de undervisar denna elevgrupp. Detta förklarar lärarna med att de är tvungna att ha den rollen på grund av språkbads elevernas stora brister i svenska, och särskilt språkbads pojkar motiveras av lärarna som låg. Det som här är betänksamt är att motivation och förväntningar i tidigare undersökningar har konstaterats påverka studieresultaten.

4.6 Gruppvis genomgång av de ämnesspecifika resultaten

Samma lärare som har bedömt elevernas allmänna kunskaper i svenska, elevernas motivation och sin lärarroll har även gett ämnesspecifika vitsord i sitt respektive undervisningsämne efter två perioder av tre de som ett helt läsår är indelat i.

Resultaten ämnesvis och gruppvis ser i ljuset av medelvitsorden ut enligt tabell 2 (se s. 29).

a) Svenska/modersmål

I modersmålet eller i svenska som denna undersökning benämner ämnet ser de olika elevgruppernas medelvitsord något överraskande ut. Det ser ut som om lärarna har gett språkbads eleverna de klart högsta och de enspråkigt svenska eleverna de lägsta vitsorden i svenska. De tvåspråkiga eleverna placerar sig mellan dessa två grupper.

Vid en närmare granskning kan det dock konstateras att språkbads eleverna inte studerar svenska enligt läroplanen för modersmålet utan snarare som ett främmande språk. De undervisas i svenska av två lärare två timmar i veckan. Den ena lärarens undervisning fokuserar på språkbruk och den andras på grammatik. Här har språkbads elevernas kunskaper i svenska bedömts av den lärare som fokuserar på språkbruk. Innehållsinriktningen i den del av undervisningen som gäller språkbruk är densamma för språkbads eleverna som för de elever som läser svenska som modersmål. Trots det måste man konstatera att språkbads elevernas vitsord i svenska således inte är jämförbara med den tvåspråkiga gruppens eller den enspråkigt svenska gruppens vitsord i modersmål.

Sammanfattningsvis kan man konstatera ett något överraskande resultat i svenska, då de tvåspråkiga eleverna som grupp tycks ha nått ett lite bättre medelvitsord i svenska än de enspråkigt svenska eleverna. Orsakerna till detta kan variera, men i denna undersökning uppstår skillnader till fördel för de tvåspråkiga även i den summa som består av elevens motivation och lärbild, där de tvåspråkiga eleverna bedöms ha hög motivation och vara kunniga elever. Fastän språkbads elevernas medelvitsord i svenska inte helt kan jämföras med de övrigas vitsord i modersmålet antyder bedömningen av deras språkbruk att de som grupp tycks vara på god väg att nå en funktionell nivå i svenska.

b) Matematik

I matematik ser de olika grupperna ut att ha nått ungefär lika höga medelvitsord. De tvåspråkiga har som grupp det högsta medelvitsordet och de enspråkigt svenska det lägsta. Men skillnaden mellan det högsta medelvitsordet och det lägsta ligger dock under tre tiondelar, så någon stor kunskapslucka mellan dessa två grupper kan inte sägas föreligga.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de tvåspråkiga som grupp når det högsta medelvitsordet i detta ämne. Språkbads eleverna tycks också klara sig fint i denna jämförelse. För de enspråkigt svenska elevernas del tycks det lite brista i motivation, särskilt för poj-karnas del.

c) Biologi

I biologi når de tvåspråkiga eleverna och enspråkigt svenska eleverna upp till nästan exakt samma medelvitsord. De enspråkigt svenska elevernas medelvitsord ligger bara fem

hundra delar under de tvåspråkigas motsvarande vitsord. Språkbads eleverna bedöms ha klarat sig klart sämre med över sju tiondelar sämre medelvitsord än de två andra grupperna.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de tvåspråkiga och enspråkigt svenska eleverna som grupper tycks ha nått förhållandevis klart bättre resultat i biologi än språkbads eleverna. Orsakerna till detta kan variera, men i denna undersökning kan skillnader hittas i den summa som består av kunskaper i svenska, motivation och lärarbild.

d) Teknisk slöjd

I teknisk slöjd varierar de tre pojkgruppernas medelvitsord så att de tvåspråkiga pojkarna har nästan fyra tiondelar högre medelvitsord än språkbads pojkarna. Mellan dessa grupper kommer de enspråkigt svenska pojkarna.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de tvåspråkiga pojkarna når det högsta medelvitsordet. Därefter följer de enspråkigt svenska pojkarna och språkbads pojkarna. Orsakerna till detta kan variera, men i den här undersökningen kan en förklarande faktor till gruppens något lägre resultat vara att språkbads pojkarna bedöms ha sämre kunskaper i svenska. Detta trots att ämnet i fråga traditionellt anses vara mera ett praktiskt ämne.

e) Textilslöjd

I textilslöjd når språkbads flickorna de högsta vitsorden tätt följda av de enspråkigt svenska flickorna. De tvåspråkiga flickorna har ungefär tre tiondelar lägre medelvitsord än språkbads flickorna.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att språkbads flickorna når det högsta medelvitsordet. Därefter följer de enspråkigt svenska flickorna samt de tvåspråkiga flickorna, vars kunskaper i textilslöjd anses vara sämst i den här jämförelsen. Orsakerna till detta kan variera. En förklarande faktor till språkbads flickornas något högre resultat kan vara att trots deras kunskaper i svenska bedöms vara sämre än hos jämförelsegruppernas flickor anses de dock generellt ha nått tillräckliga funktionella kunskaper i svenska. Detta kan även synas i studieresultaten i textilslöjd trots att ämnet i fråga traditionellt anses vara mera ett praktiskt ämne.

f) Musik

I musik ser bilden ut som i de flesta ämnena: alla tre grupper når upp till nästan exakt samma medelvitsord. De enspråkigt svenska eleverna når det högsta medelvitsordet och följs av de tvåspråkiga eleverna med ett bara en hundra del sämre medelvitsord och språkbadsgruppen med ett sex hundra delar sämre medelvitsord.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att alla tre grupperna bedöms ha likvärdiga kunskaper i musik. Språkbadsgruppen anses ha aningen lägre kunskaper i musik. Orsakerna till detta kan variera. I denna undersökning kan en förklarande faktor till språkbads elevernas lägre resultat vara sämre kunskaper i svenska och språkbads pojkarnas låga motivation.

g) Huslig ekonomi

I huslig ekonomi har de enspråkigt svenska eleverna fått det högsta medelvitsordet. De tvåspråkiga eleverna ligger tretton tiondelar under och språkbads elevernas medelvitsord är en halv siffra lägre.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att den enspråkigt svenska gruppen når det högsta medelvitsordet följt av den tvåspråkiga gruppen. Språkbadsgruppen bedöms ha de lägsta kunskaperna i huslig ekonomi. Orsakerna till detta kan variera. En förklarande faktor till språkbads elevernas något lägre resultat kan hittas i den summa som består av kunskaper i svenska och lärarbild.

h) Summering av de gruppvisa resultaten

Som det framkommer i de gruppvisa resultaten når språkbads eleverna det högsta medelvitsordet i svenska och i textilslöjd. De enspråkigt svenska eleverna bedöms ha de bästa kunskaperna i musik och huslig ekonomi. Den tvåspråkiga gruppen når de bästa studieresultaten i matematik, biologi och teknisk slöjd.

Som det redan har konstaterats varierar skillnaden mellan gruppernas medelvitsord i några ämnen ganska mycket. Språkbads eleverna har klart större inlärnings svårigheter än de andra grupperna när det gäller biologi. Biologi är ju ett ämne som har egen terminologi och uttryck som inte förekommer i vardagligt språkbruk. Å andra sidan är biologi ett ämne där alla elever skall lära sig nya benämningar oavsett om inlärnings språket är L1 eller L2. De enspråkigt svenska eleverna och tvåspråkiga eleverna tycks ligga långt efter språkbads eleverna i svenska. Det har dock redan flera gånger konstaterats att språkbads elevernas medelvitsord i svenska inte helt kan jämföras med de två andra gruppernas motsvarande vitsord. Detta må vara så, men språkbads elevernas medelvitsord i finska bedöms vara likvärdigt med det de fått i svenska. Sätillvida kan man säga att språkbads elevernas medelvitsord i svenska trots allt kan peka i rätt riktning även vid en jämförelse med de andra gruppernas kunskaper i svenska.

Den gruppvisa granskningen ger alltså inte heller generellt sett någon större anledning till oro, men man måste vara vaksam när det uppstår så här stora skillnader mellan de olika gruppernas kunskaper i vissa ämnen.

För språkbads elevernas del blir bilden lite mera bekymmersam, för de får de lägsta medelvitsorden i de ämnen där deras kunskaper i svenska har bedömts vara sämre samtidigt som värdena för motivation och lärarbild är låga.

Sammanställning av resultaten (Tabell 2)

Elevkategorier	Medelvitsord i alla ämnen:	Matematik	Biologi	Svenska	Teknisk slöjd	Musik	Textilslöjd	Huslig ekonomi	Bedömning av kunnandet			Motiva- tion	Lärar- bild			
									Kunskaper i svenska:		Ämnes- behärskning:					
								Sämre	Bättre	Likvärdig	Sämre	Bättre	Likvärdig	Skala 0-4	Skala 0-4	
Språkbads- elevernas medelvitsord	7,91	8,03	7,63	8,13	7,44	8,06	8,43	7,31	10	0	2	4	0	8	2,2	2,4
Tvåspråkiga elevs me- delvitsord	7,85	8,11	8,38	7,44	7,79	8,11	8,07	7,67	2	2	6	3	3	4	3,0	3,5
Enspråkiga elevs me- delvitsord	7,91	7,86	8,33	7,38	7,61	8,12	8,33	7,80	0	0	11	4	4	3	2,8	3,3
Medeltal av alla medel- vitsord	7,89	7,97	7,99	7,69	7,61	8,13	8,28	7,63	12	2	19	11	7	15	2,6	3,1
Pojkarnas medelvitsord	7,50	7,93	7,59	7,00	7,61	7,77		7,08	7	0	9	9	0	7	2,06	2,94
Flickornas medelvitsord	8,26	8,02	8,68	8,09		8,38	8,11	8,28	5	2	10	2	7	8	3,25	3,06

4.7 Övergripande genomgång av resultaten enligt kön

Generellt sett får flickorna i denna undersökning bättre medelvitsord än pojkarna i alla ämnen som jämförs så att skillnaden mellan könen i medeltal är närmare åtta tiondelar. Det är endast i matematik som de tvåspråkiga pojkarna har högre medelvitsord än de tvåspråkiga flickorna. Det är just i matematik som skillnaden mellan pojkarna och flickorna är som lägst, till flickornas fördel även här. Detta resultat sammanfaller ganska väl med de tidigare forskningsresultat som t.ex. Utbildningsstyrelsen redogör för (16/2004).

I alla andra ämnen har annars alla flickgrupper högre medelvitsord än någon av pojkgrupperna. I biologi, svenska och huslig ekonomi får flickorna över en siffra högre medelvitsord än pojkarna. Om den ena gruppen får så här mycket högre medelvitsord i något av läroämnena måste det onekligen innebära att det även finns en faktisk skillnad i uppnådda kunskaper i det aktuella ämnet mellan könen (bilaga 7). Samtidigt bedöms flickornas motivation vara betydligt högre än pojkarnas medan lärarbilden är nästan densamma för båda könen del (tabell 2).

a) Flickorna och medelvitsorden

Språkbadsflickorna har fått det högsta medeltalet av medelvitsorden. De enspråkigt svenska flickorna har fått två tiondelar lägre medeltal och de tvåspråkiga flickorna tre tiondelar lägre. Språkbadsflickorna får det högsta medeltalet av alla grupper även om man inte räknar med medelvitsordet i svenska, där språkbadsflickorna når det högsta medelvitsordet. Matematik, textillsöjd och musik är de tre övriga ämnena där språkbadsflickorna har det högsta medelvitsordet.

De enspråkigt svenska flickorna når det högsta medelvitsordet i huslig ekonomi. De tvåspråkiga flickorna i sin tur bedöms ha de bästa kunskaperna i biologi. Biologi är dock det ämne där skillnaderna i medelvitsorden mellan de olika flickgrupperna är minst. Den största skillnaden mellan dessa tre flickgrupper är deras kunskaper i svenska som lärarna lite överraskande har bedömt till språkbadsflickornas fördel. Den andra överraskningen för svenskans del kan sägas vara att de enspråkigt svenska flickorna har det lägsta medelvitsordet bland flickorna, nästan en hel siffra lägre än språkbadsflickornas och två tiondelar lägre än de tvåspråkiga flickornas medelvitsord.

b) Pojkarna och medelvitsorden

När man jämför pojkarnas prestationer delas första platsen mellan de enspråkigt svenska pojkarna och de tvåspråkiga pojkarna. Skillnaden i medeltal mellan dessa tvågrupper är en hundradel, dvs. nästan obefintlig. Språkbadspojknas medeltal ligger cirka två tiondelar under de övriga pojkgruppernas medeltal, vilket i sig inte kan sägas innebära någon stor kunskapslucka i denna jämförelse. De största skillnaderna mellan dessa tre pojkgrupper är deras kunskaper i biologi, som lärarna till de enspråkigt svenska pojkarnas fördel har bedömt vara en hel siffra bättre än de två andra pojkgruppernas. Som det redan tidigare konstaterades kan det här vara fråga om faktiska skillnader i uppnådda kunskaper. Kunskaper i svenska kan inte riktigt vara någon större förklarande faktor, då de enspråkigt svenska pojkarna har bara tre hundradelar högre medelvitsord än de tvåspråkiga pojkarna och språkbadspojknas del kan man säga att medelvitsordet i finska i viss mån stödjer den kunskapsbedömning som man har gjort beträffande deras kunskaper i svenska. Så denna

bedömning av språkbadspojknas kunskaper i svenska är hur som helst överraskande även om man igen konstaterar att dessa vitsord inte riktigt är jämförbara utom i någon mån då det gäller språkbruk.

c) Flickorna och motivation samt lärarbild

I fråga om motivation och lärarbild följer lärarnas omdömen samma mönster: flickorna bedöms ha klart högre motivation och lärarna upplever sig framför allt fungera som ämneslärare då de undervisar flickor. De tvåspråkiga flickorna får de bästa omdömena för motivation och lärarbild och språkbadsflickorna det lägsta i båda fallen. När det gäller motivationen är skillnaderna mellan dessa flickgrupper inte så stora, tre tiondelar som högst till de tvåspråkiga flickornas fördel. Alla flickgrupper bedöms ha en klar motivation att lära sig. Beträffande lärarbilden är skillnaden en hel siffra mellan språkbadsflickorna och de tvåspråkiga flickorna. En av orsakerna till detta är att lärarna bedömer språkbadsflickornas kunskaper i svenska vara så bristfälliga att de upplever sin roll mera som språklärare än ämneslärare när de undervisar dessa flickor. När lärarna undervisar de tvåspråkiga flickorna och pojkarna upplever de mera sin roll som ämneslärare med kunniga elever än vid undervisning i någon annan grupp.

d) Pojkarna och motivation samt lärarbild

När det gäller pojkarnas motivation och lärarbild blir bilden mera varierande. Språkbadspojknas bedöms ha låg motivation, de enspråkigt svenska pojkarna lagom motivation och de tvåspråkiga pojkarna upplevs ha en något så när klar motivation. Språkbadspojknas upplevs ha samma bristande motivation då de undervisas i finska. Bilden förblir nästan densamma när det gäller lärarbilden. Som det redan ovan har konstaterats upplever lärarna sin roll mera som ämneslärare med kunniga elever när de undervisar de tvåspråkiga pojkarna än när de undervisar de enspråkigt svenska pojkarna och språkbadspojknas. Denna beskrivning stämmer mycket väl för språkbadspojknas del, för lärarbilden är då i första hand språklärare och långt därefter ämneslärare. Det som är lite förbryllande här är att lärarna bedömer sig vara klart mera ämneslärare vid undervisning av de tvåspråkiga eleverna och enspråkigt svenska pojkarna än vid undervisning av språkbadsflickorna.

e) Språkbads elevernas motivation och lärarbild vid undervisning i finska

Som bakgrundsmaterial till denna undersökning tog jag fram hurdana kunskaper i finska språkbads eleverna har i jämförelse med de elever som går i årskurs sju vid Sipoonjoen koulu och under hela sin skolgång har följt den allmänna läroplanen för finskspråkig grundskoleundervisning i Sibbo.

Språkbads eleverna har cirka två tiondelar högre medelvitsord i modersmålet (finska) än eleverna i genomsnitt i årskurs sju. Språkbadsflickornas medelvitsord i finska är över en halv siffra högre än flickornas motsvarande medelvitsord i årskurs sju. Språkbadspojknas når upp till nästan samma medelvitsord som de övriga pojkarna i årskurs sju.

Språkbadsflickorna bedöms ha en klar motivation att lära sig och lärarrollen upplevs som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial. Språkbadspojknas motivation bedöms vara låg men lärarrollen upplevs vara likadan som då språkbadsflickorna undervisas.

f) Summering av resultaten enligt kön

Som det framkommer av resultaten enligt kön når flickorna klart högre medelvitsord och bedöms också ha en klart högre motivation att lära sig än pojkarna. När det gäller lärarrollen är bilden inte lika tudelad. Lärarna upplever sin roll klart mera som ämneslärare när de undervisar de tvåspråkiga eleverna och enspråkigt svenska eleverna än när de undervisar språkbads eleverna.

Denna lärarbild är förstås på ett sätt naturlig men en aning ologisk då lärarrollen kategoriskt även gäller språkbadsflickorna, som får det högsta medeltalet. Detta medeltal av alla medelvitsord är en siffra högre än de tvåspråkiga pojkarnas och enspråkigt svenska pojkarnas motsvarande medeltal. Bilden blir ännu mera komplicerad då språkbadsflickornas kunskaper i svenska (stödda av kunskaperna i finska) bedöms vara så goda för språkbrukets del att de får över en och en halv siffra högre medelvitsord i svenska än de ovan nämnda pojkgrupperna. Detta kan i sin tur tolkas så att språkbadsflickorna kommer att nå – om de inte redan har nått – en sådan kunskapsnivå i båda språken att de positiva effekterna även börjar synas i de andra ämnena.

Språkbadspojarna har något lägre medeltal än de övriga pojkgrupperna och bedöms ha minst motivation att lära sig samtidigt som lärarna upplever sin roll klart mera som språklärare än som ämneslärare.

Såsom det redan har konstaterats är skillnaden i medeltalen mellan könen över sju tiondelar. Såtillvida kan man säga att denna granskning enligt kön klart förstärker de tidigare undersökningsresultaten enligt vilka flickorna klarar sig bättre i skolan än pojkarna. Dessa resultat enligt kön följer även såtillvida de tidigare resultaten genom att pojkarna som grupp inte är långt efter flickorna i matematik, men när det gäller språk börjar skillnaderna vara tydliga.

För språkbads elevernas del blir bilden tudelad. Å andra sidan får språkbadsflickorna de bästa resultaten medan språkbadspojarna ligger sist. Dock måste det här konstateras att skillnaden i medeltal till de tvåspråkiga elevernas och enspråkigt svenska pojkarnas fördel inte är större än två tiondelar jämfört med språkbads pojkarnas medeltal. Alla pojkgruppers medeltal är dock klart över sju, vilket kan tolkas så att inläringen har varit tillfredsställande för alla gruppers del.

Det lägre medeltalet för språkbads pojkarnas del ger redan i sig anledning till eftertanke. Bilden kvarstår som bekymmersam när lärarna bedömer språkbads pojkarnas motivation som liten och sin egen roll som klart mera språklärare än ämneslärare. Motivationsgraden blir densamma men lärarbilden förändras förstås till en vanlig ämneslärare då undervisningsämnet är finska. Denna bild kan i sig uppstå av ett naturligt följdfeomen då motivation, förväntningar och självbild i tidigare undersökningar har konstaterats korrelera med studief framgång.

Om man belyser språkbads elevernas studief framgång mot deras kunskaper i finska blir bilden ännu klarare: språkbadsflickorna bedöms ha en klar motivation och de bästa kunskaperna i finska jämfört med eleverna i årskurs sju vid Sipoonjoen koulu. Språkbads pojkarna bedöms ha likvärdiga kunskaper i sitt modersmål med pojkarna i årskurs sju vid Sipoonjoen koulu men deras motivation är dock lägre än de övriga pojkarnas.

Det är kanske redan i det här sammanhanget på sin plats att påpeka det faktum att resultaten har gått igenom gruppvis. Några som helst individuella slutsatser kan inte dras av denna undersökning, då resultaten i undersökningar som denna ibland varierar mycket kraftigt från individ till individ vid alla de olika variablerna, här i studieframgång, motivation och lärarybild.

5 GENOMGÅNG AV FORSKNINGSPRÅGFRÅGORNA

Som forskningsfrågor för denna fallstudie har jag angett följande:

- 1) Kan man se en tendens till samband mellan elevens kunskaper i svenska och elevens kunskaper i andra ämnen?
- 2) Bildar motivation och lärarybild någon faktor bakom studieframgång?
- 3) Kan man se en antydning till att om eleven nått en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha en positiv inverkan på den allmänna kunskapsnivån?
- 4) Som underfråga till dessa tre forskningsfrågor kan man fråga sig om språkbads elevernas kunskaper i finska förstärker forskningsfrågorna.

I det följande går jag igenom forskningsfrågorna i ordningsföljd och försöker med hjälp av teoridelen och den empiriska delen se om går det att hitta tendenser som skulle stödja forskningsfrågorna.

- 1) Kan man se en tendens till samband mellan elevens kunskaper i svenska och elevens kunskaper i andra ämnen?

Som det har konstaterats har språkbads eleverna och de enspråkigt svenska eleverna det högsta medeltalet av medelvitsorden. Likaså har språkbads eleverna det högsta medelvitsordet i svenska och de enspråkigt svenska eleverna det lägsta. Medelvitsordet i svenska är inte i denna undersökning jämförbart mellan språkbads eleverna och de övriga grupperna i annat hänseende än som en antydning om kunskaper i språkbruk.

När man sedan ser på resultaten enligt kön når språkbads flickorna upp till de högsta medeltalen. Samtidigt når de även upp till de högsta vitsorden i svenska. Men som redan flera gånger konstaterats är vitsorden i svenska för språkbads flickornas del inte riktigt jämförbara med de tvåspråkiga och svenska gruppernas vitsord. Språkbads flickornas duktighet i språk stöds av medelvitsorden i finska, där språkbads flickorna har det klart högsta medelvitsordet jämfört med eleverna i årskurs sju vid Sipoonjoen koulu.

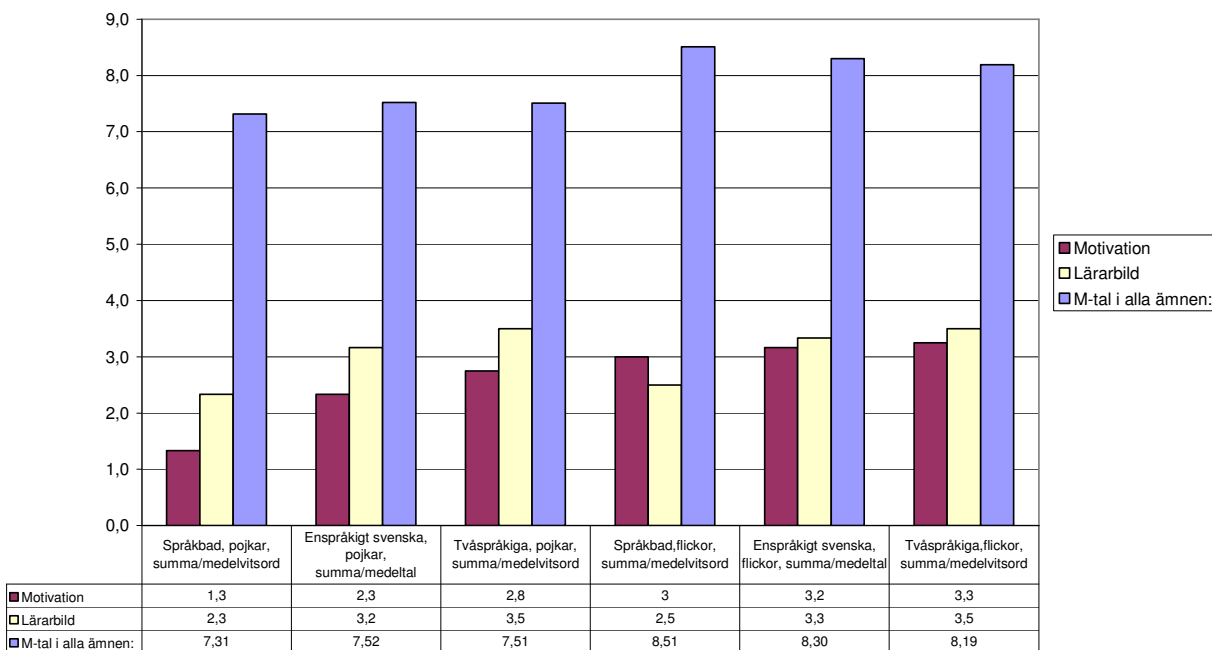
De enspråkigt svenska flickorna, som har det näst högsta medeltalet, har dock två tiondelar lägre medelvitsord än de tvåspråkiga flickorna, som i sin tur har det tredje högsta medeltalet. Gemensamt för alla dessa flickgrupper är dock att de inte bara har klart högre medeltal utan samtidigt också klart högre medelvitsord i svenska än någon av pojkgrupperna. Samma tendens förstärker även Utbildningsstyrelsen i sin publikation, där det slås fast att flickorna generellt klarar sig bättre i skolan och särskilt i modersmålet och främmande språk. Även den forskningslitteratur som utgör den teoretiska grunden för denna undersökning målar upp språkets betydelse för individens begreppsbyggnad och logiska tänkande. Även familjens litterära stimuli hemma har konstaterats ha inverkan på barnens studieframgång (Uljen 1987, s. 76–77).

I denna undersökning stöds den första forskningsfrågan om svenskans betydelse för kunskaper i andra ämnen även i motsatt riktning av det faktum att de tvåspråkiga pojkarna, som har aningen lägre medelvitsord i svenska, också följaktligen har aningen lägre medeltal än de enspråkigt svenska pojkarna.

2) Bildar motivation och lärarbild någon faktor bakom studief framgång?

I det följande kan vi med hjälp av grafik se en tendens till samband mellan motivation, lärarbild och studief framgång. Grafiken baserar sig på stigande motivation.

Tendensen mellan motivation, lärarbild och studief framgång

Grafiken visar att det går att hitta en allmän tendens till samband mellan motivation och studief framgång. Flickorna har både högre motivation och högre medeltal än någon av pojkgrupperna. Vissa motstridigheter finns dock med i bilden. De tvåspråkiga pojkarna bedöms ha lite högre motivation men har en hundradel lägre medeltal än de enspråkigt svenska pojkarna. Kanske en ännu klarare motstridighet hittar man om man tittar på flickgruppernas motivation och studief framgång. Språkbadsflickorna bedöms ha lägre motivation än de andra flickgrupperna men språkbadsflickorna har dock det högsta medeltalet. Motivation går alltså i denna undersökning inte helt i linje med studief framgång genom alla grupperna. En av orsakerna till detta kan kanske vara att det är lärarna som har bedömt elevernas motivation och inte eleverna själva. Men som det kommer fram i teoridelen är motivation en mångdimensionerad företeelse som påverkas av betydligt flera faktorer än bara elevens egen vilja att lära sig. Därför är det viktigt att man uppmärksammar och diskuterar igenom frågor som påverkar motivationen i den egna inlärningskontexten. Men en tendens till samband mellan motivation och studief framgång går det alltså att se.

Lärarbilden kan ju i sig vara en delfaktor i motivationen, men här utgör lärarbilden en egen variabel. Det som går att se i grafiken är en allmän tendens till samband mellan hur lärarna

ser sin egen roll och elevernas motivation. Denna linje bryts när man ser på lärarbilden och motivationen för de tvåspråkiga pojkarnas och språkbadsflickornas del. Sådillvida stämmer bilden att de tvåspråkiga pojkarna har det högsta värdet både när det gäller lärarbild och motivation bland pojkgrupperna. För språkbadsflickornas del påverkas lärarbilden kanske mera än vanligt av att lärarna har bedömt språkbadsflickornas kunskaper i svenska som svaga. Om man nu tar hänsyn till vad som har sagts i det föregående ser det ut som om det fanns en tendens till samband mellan lärarbild och motivation. Detta samband har för motivationens del redan konstaterats i teoridelen.

Om lärarbild och motivation har med varandra att göra och om det finns en tendens till samband mellan motivation och studieframgång så borde det också finnas en tendens till samband mellan lärarbild och studieframgång. Detta kan man dock inte direkt se i grafiken, eftersom lärarna ser sin egen roll som likadan när de undervisar de enspråkiga och tvåspråkiga eleverna, och pojkarna i fråga trots detta når upp till klart lägre medeltal i sina studier. Denna samma bild stämmer även för språkbadselevernas del, då lärarrollen är likadan vare sig lärarna undervisar språkbadspojkar eller språkbadsflickor i finska, men flickorna ändå har klart högre medelvitsord i ämnet. Rent allmänt kan man väl konstatera att det inte heller går att hitta något direkt samband mellan lärarbild och elevens studieframgång utom kanske i något ytterlighetsfall. Lärarbilden kan tänkas indirekt påverka studieresultaten via motivation och självbild. Självbild kan ju i sig utgöra en viktig faktor i den kontext där individens motivation uppstår. Individens självbild i sin tur påverkas ju av medmänniskornas syn på honom och de erfarenheter han får. Som Østern konstaterar är elevens självbild inte något statiskt utan möjlig att påverka bl.a. genom lärarbeteende och andra viktiga personers uppfattning.

Sammanfattningsvis kan vi även styrka den andra forskningsfrågan om att det finns en tendens till samband mellan motivation, lärarbild och studieframgång.

3) Kan man se en antydning till att om eleven nått en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha en positiv inverkan på den allmänna kunskapsnivån?

Om språkvetenskapen entydigt kan bekräfta denna forskningsfråga är det enligt min mening den viktigaste kunskapen som den kan tillföra utbildningsvärlden. Jag kommer inte här att försöka framlägga något vetenskapligt hållbart bevis vare för eller mot denna forskningsfråga. Min avsikt är att i denna blygsamma undersökning försöka se tendenser som kan antyda att individens flerspråkighet faktiskt kan föra med sig positiva effekter även för individens allmänna kognitiva utveckling.

Här kunde man förstås koncentrera sig bara på språkbadselevernas och de tvåspråkiga elevernas studieframgång, men de enspråkigt svenska eleverna är dock också tvåspråkiga, eftersom de även kan finska. Så alla elevgrupper kan vara föremål för granskning.

Den första antydning om att tvåspråkighet kan leda till positiv kognitiv utveckling är det faktum att språkbadseleverna tillsammans med de enspråkigt svenska eleverna når upp till det högsta medeltalet. Detta resultat är trots tidigare liknande positiva undersökningsresultat lite förvånande med hänsyn till att det är de första språkbadseleverna i Sibbo som just har börjat på "högstadiet", vilket inte har gått helt problemfritt hela tiden. Den andra antydning, som kanske är ännu starkare, är språkbadsflickornas goda studieframgång både i svenska och finska men även i alla andra ämnen. Just detta faktum att deras kunskaper bedöms vara goda i bägge språken är enligt Cummins en förutsättning för att en positiv

kognitiv utveckling överlag är möjlig. Diaz däremot anser att den positiva kognitiva utvecklingen sker i samband med att individen håller på att nå goda kunskaper i bägge språken. I detta hänseende tycks resultaten av denna undersökning för språkbads elevernas del mera sammanfalla med Cummins än med Diaz teori.

Det som i sig kan stöda denna forskningsfråga är det faktum att de enspråkigt svenska eleverna har nått upp till ett högre medeltal än de tvåspråkiga eleverna. Denna bild förblir densamma även om man tittar på samma grupper resultat enligt kön. De enspråkigt svenska flickorna och pojkarna har ett högre medeltal än de motsvarande tvåspråkiga grupperna. Mera förbryllande blir resultaten om man tittar på dessa grupper kunskaper i svenska. De tvåspråkiga flickorna har det högsta medelvitsordet och de tvåspråkiga pojkarna det lägsta, dock bara tre hundradelar sämre än de enspråkigt svenska pojkarna. Men när man generellt tittar på dessa grupper medelvitsord i modersmål ligger de nästan åtta tiondelar lägre än vad språkbadsflickorna har fått i både svenska och finska. Här har dock inte de tvåspråkiga elevernas kunskaper i finska kontrollerats och de enspråkigt svenska eleverna är inte heller genuint enspråkiga. Om man drog en parallell jämförelse med språkbadspojkar skulle man kunna hitta en försiktig antydning om att eftersom dessa grupper inte har nått samma färdighet i båda språken som språkbadsflickorna når de inte upp till samma nivå i andra ämnen heller. Tolkat på detta sätt skulle dessa undersökningsresultat stödja Cummins teori om att om individen når en viss nivå i sina olika språk gagnar detta även individens allmänna kognitiva utveckling.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att denna undersökning snarare stödjer forskningsfrågan i det att om eleven nått en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha positiv inverkan även på individens allmänna kunskapsnivå.

4) Som underfråga till dessa tre forskningsfrågor kan man fråga sig om språkbads elevernas kunskaper i finska förstärker forskningsfrågorna.

Språkbads elevernas kunskaper i finska förstärker även helhetsbilden av dessa grupper kunskaper i svenska. Språkbadspojkar och språkbadsflickornas kunskaper i finska sammanfaller alltså med de kunskaper de har bedömts ha i svenska. Samtidigt förstärker kunskaperna i finska tendensen till samband mellan kunskaper i språk (svenska) och kunskaper i andra ämnen och tvärtom.

Denna forskningsfråga förstärker även tendensen till samband mellan motivation, lärarbild och studieframgång. Läraren upplever sin roll som likadan oavsett om han undervisar språkbadspojkar eller språkbadsflickor i finska, men språkbadsflickorna bedöms ha en klar motivation medan pojkarna bedöms ha en låg motivation i ämnet. Dessa inverkar åtminstone indirekt på studieresultaten.

Språkbads elevernas kunskaper förstärker bilden att flickorna i fråga har nått förhållandevis goda kunskaper i bägge språken och detta syns sedan även i andra ämnen. För språkbadspojkar del tycks lägre kunskapsnivå i båda språken även leda till lägre kunskapsnivå i andra ämnen. På så sätt stödjer kunskaper i finska forskningsfrågan om att om individen når en viss tröskel i tvåspråkighet kan detta ha positiv inverkan även på hans eller hennes allmänna kunskapsnivå.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att språkbads elevernas kunskaper i finska ger stöd åt de tre forskningsfrågorna. Därmed är forskningsfrågorna besvarade.

6 DISKUSSION

Syftena med denna undersökning har varit flera. Dels har syftena angetts redan i inledningen, dels har denna undersökning en ovanligt klar lokal anknytning och dels har jag velat lyfta fram frågan om det finns behov av ytterligare vetenskaplig undersökning om tvåspråkighetens betydelse för individen och samhället.

De i inledningen inskrivna syftena och de från dem avledda forskningsfrågorna har i denna undersökning gått igenom med sådan noggrannhet att helhetsbilden på detta sätt har blivit klarare.

Det andra syftet var lokalt. Denna undersökning kan sägas utgöra en lokal utvärdering av språkbadsundervisningens nuläge och ger därmed enligt min mening tillräckligt underlag för att det på olika plan skall kunna föras en lokal, seriös diskussion om ordnandet av språkbadsundervisningen.

Resultaten av denna undersökning jämfört med tidigare resultat har fått mig att tänka på att det kanske ändå finns anledning att fråga sig om den svenska skolan och språkbadsundervisning generellt behöver ytterligare stöd av vetenskaplig undersökning för att hitta ett balanserat sätt att tillmötesgå individens och samhällets förväntningar på tvåspråkighet.

Därmed anser jag att denna undersökning även har tagit upp de frågor som kvarstår obesvarade.

Litteratur

- Allwood, Jens, MacDowall, Monica, Strömqvist, Sven (1982), Barn, språkutveckling och flerspråkighet—En kritisk översikt, Göteborgs Universitet
- Beardsmore Baetens, Hugo (1982), Bilingualism: Basic principles
- Bergström, Marina (2005), Kielikylpy Sipoossa, Utvärderingsrapport om språkbadsverksamheten i Sibbo, Vasa universitet
- Bialystok, Ellen (1991), Language processing in bilingual children
- Brunell, Viking, Hansén, Sven-Erik, Laurén Christer (1992), Ett gott mål, Modersmålet i skolan, Schildts Förlags AB
- Cummins, Jim (1991), Conversational and academic language proficiency in bilingual contexts. In: Hulstijn, J. H. & Matter, J. F. (eds.) Reading in Two Languages. AILA-Review 8/91, 75–89.
- Dil, S. Anwar (1972), The Ecology of Language, Essays by Einar Haugen
- Finnäs, Fjalar (1996), Elevtillströmningen till svenska grundskolor, Åbo Akademis tryckeri
- Gripenberg, Martin (1993), Grundskolelevernas tvåspråkighet i Nylands län, Länsstyrelsen i Nyland län
- Hansen, Sven-Erik & Laurén, Christer, red. (1992), Finlandssvenskans framtid, Rapport från en språkvårdskonferens, Svensk-Österbottniska Samfundet
- Harley, Birgit, Allen, Patrick, Cummins, Jim, Swain, Merrill (1990), The Development of Second Language Proficiency
- Hornby, Peter A. (1977), Bilingualism Psychological, social and educational implications
- Hyltenstam, Kenneth & Stroud, Christopher (1991), Språkbyte och språkbevarande, Om samiskan och andra minoritetsspråk, Studentlitteratur
- Höckerstedt, Leif (2000), Fuskfinnar eller östsvenskar, en debattbok om finlandsvensket
- Korkman, Christina (1995), Tvåspråkighet och skriftlig framställning, En undersökning av tvåspråkiga elevers uppsatser i den finlandssvenska grundskolan, Svenska litteratursällskapet i Finland
- Laurén, Christer, red. (1994), Kielikylpy, Kahden kielen kautta monikielisyteen, Vasa universitet
- Laurén, Christer (1999), Språkbud, Forskning och praktik, Vasa Universitet
- Laurén Ulla (1994), Tvåspråkiga och enspråkiga skolelevers skriftliga produktion, Performans och kreativitet, Vasa universitet
- Löfström, Jamima (1996), Kan Helsingforssvenska skolungdomar tala svenska? Språkbruk 1/96
- Piaget, Jean - Inhelder, Bärbel (1966/1977), Lapsen psykologia, Gummerus
- Skehan, Peter (1989), Individual differences in second-language learning
- Skutnabb-Kangas, Tove (1981), Tvåspråkighet, Liber Läromedel
- Statistikcentralens internetsida www.tilastokeskus.fi
- Ståhlberg, Krister, red. (1995), Finlandssvensk identitet och kultur, Åbo Akademis tryckeri
- Sundman, Marketta (1994), Tvåspråkigheten i skolan, En undersökning av språkfärdigheten hos en- och tvåspråkiga grundskolelever i Finland, Åbo Akademis tryckeri
- Sundman, Marketta (1998), Barnet, skolan och tvåspråkighet, Yliopistopaino
- Tandefelt, Marika (1996), På vinst och förlust, Om tvåspråkighet och språkförlust i Helsingforsregionen
- Tandefelt, Marika (2003), Tänk om... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland

Uljens, Michael (1987), Sociokulturell hembakgrund och skolprestationer i modersmålet bland finlandssvenska grundskolelever i åk 9, Kasvatustieteen tutkimuslaitos, Jyväskylä
Utbildningsstyrelsen, red. Vitikka Erja, Duplikat 16/2004, Skola-kön-inlärningsresultat
Visapää, Catharina (1996), "Varför sku de tala svenska", Språklig självidentifikation och
språkbruk bland 13-åringar i en Helsingforsskola med tyngdpunkt på de "tvåspråkiga",
Helsingfors universitet
Vygotski, Lev Semjonovits (1931/1982), Ajattelu ja kieli, Weilin & Göös
Østern, Anna-Lena (1991), Tvåspråkighet och lingvistisk medvetenhet, Åbo Akademis
förlag

Frågeformulär angående läsåmnet finska

- 1) Antal elever som Du undervisar i årskurs sju
 - a) flickor med allmän läroplan _____
 - b) pojkar med allmän läroplan _____
 - c) språkbadsflickor _____
 - d) språkbadspojkar _____

- 2) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor som undervisas enligt allmän läroplan, hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i finska generellt och i följande delmoment:
 - a) uttal
sämre bättre likvärdiga
 - b) skrivfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - c) läsfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - d) vitsord i genomsnitt _____

- 3) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar som undervisas enligt allmän läroplan hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i finska generellt och i följande delmoment :
 - a) uttal
sämre bättre likvärdiga
 - b) skrivfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - c) läsfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - d) vitsord i genomsnitt _____

- 4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda får undervisning enligt språkbadsprogram hur bedömer Du språkbadspojkarernas kunskaper i finska generellt och i följande delmoment :
 - a) uttal
sämre bättre likvärdiga
 - b) skrivfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - c) läsfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - d) genomsnittligt vitsord för pojkar _____ och flickor _____

- 5) Om Du jämför elever som får undervisning enligt språkbadsprogram med elever som får undervisning enligt allmän läroplan hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i finska enligt följande :
 - a) uttal
sämre bättre likvärdiga
 - b) skrivfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - c) läsfärdigheter
sämre bättre likvärdiga
 - d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbads eleverna _____ elever med allmän läroplan _____

- 6) Om du bedömar dessa elevkategoriers motivation i finska , vilken nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4 , där 0 = ingen motivation , 1 = liten motivation , 2 = lagom motivation , 3 = klar motivation ,4 =hög motivation
 - a) flickor med allmän läroplan _____
 - b) pojkar med allmän läroplan _____
 - c) språkbadsflickor _____
 - d) språkbadspojkar _____

- 7) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = som ordningsvakt, 1 = som hjälpklasslärare , 2 =första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare , 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial , 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar
 - a) flickor med allmän läroplan _____
 - b) pojkar med allmän läroplan _____
 - c) språkbadsflickor _____
 - d) språkbadspojkar _____

- 8) Annat

.....

.....

Frågeformulär angående läsåmnet svenska

- 1) Antal elever som Du undervisar i årskurs sju
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga svenska pojkar _____
 d) tvåspråkiga svenska flickor _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 2) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor som kommer från tvåspråkiga hem, hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) vitsord i genomsnitt _____
- 3) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) vitsord i genomsnitt _____
- 4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda får undervisning enligt språkbadsprogram hur bedömer Du språkbadspojkarernas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) genomsnittligt vitsord för pojkar _____ och flickor _____
- 5) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbadspojkarernas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadspojkar _____ pojkar från tvåspråkiga hem _____
- 6) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbadspojkarernas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadspojkar _____ flickor från tvåspråkiga hem _____
- 7) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadsflickor _____ flickor från enspråkiga hem _____
- 8) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbadsflickornas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga

- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadsflickor ____ pojkar från enpråkiga hem ____
- 9) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogrammet flickor från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbadspojknas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadspojkar ____ flickor från enpråkiga hem ____
- 10) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbadspojkar ____ pojkar från enpråkiga hem ____
- 11) Om Du jämför elever som får undervisning enligt språkbadsprogram med elever från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbads elever ____ elever från tvåspråkiga hem ____
- 12) Om Du jämför elever som får undervisning enligt språkbadsprogram med elever från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska enligt följande :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivfärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) jämför deras genomsnittliga vitsord språkbads eleverna ____ elever från tvåspråkiga hem ____
- 13) Om du bedömer dessa elevkategoriers motivation i svenska , vilken nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4 , där 0 = ingen motivation , 1 = liten motivation , 2 = lagom motivation , 3 = klar motivation , 4 = hög motivation
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 14) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = som ordningsvakt, 1 = som hjälpklasslärare , 2 =första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare , 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial , 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 15) Annat

Frågeformulär i

matematik / biologi/geografi / huslig ekonomi /teknisk slöjd / textilslöjd
(ringa in Ditt ämne)

- 1) Antal elever som du undervisar i årskurs sju
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga svenska pojkar _____
 d) tvåspråkiga svenska flickor _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 2) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadsflickor ____ flickor från tvåspråkiga hem ____
- 3) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadsflickor ____ pojkar från tvåspråkiga hem ____
- 4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda får undervisning enligt språkbadsprogram hur bedömer Duderas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt:
- flickorna
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadsflickor ____ språkbadspojkar ____
- 5) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadspojkar ____ pojkar från tvåspråkiga hem ____
- 6) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadspojkar ____ flickor från tvåspråkiga hem ____
- 7) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadsflickor ____ flickor från enspråkiga hem ____

- 8) Om Du jämför flickor som får undervisning enligt språkbadsprogrammet med pojkar från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska sämre bättre likvärdiga b) ämnesbehärskning sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadsflickor _____ pojkar från enspråkiga hem _____
- 9) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med flickor från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska sämre bättre likvärdiga b) ämnesbehärskning sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadspojkar _____ flickor från enspråkiga hem _____
- 10) Om Du jämför pojkar som får undervisning enligt språkbadsprogram med pojkar från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska sämre bättre likvärdiga b) ämnesbehärskning sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadspojkar _____ pojkar från enspråkiga hem _____
- 11) Om Du jämför elever som får undervisning enligt språkbadsprogram med elever från tvåspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska sämre bättre likvärdiga b) ämnesbehärskning sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbadspojkar _____ elever från tvåspråkiga hem _____
- 12) Om Du jämför elever som får undervisning enligt språkbadsprogram med elever från enspråkiga hem hur bedömer Du språkbads elevernas kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska sämre bättre likvärdiga b) ämnesbehärskning sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne språkbads elever _____ elever från enspråkiga hem _____
- 13) Om du bedömer dessa elevkategoriers motivation i ditt ämne, vilket nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4, där 0 = ingen motivation, 1 = liten motivation, 2 = lagom motivation, 3 = klar motivation, 4 = hög motivation
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 14) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = mera som ordningsvakt än lärare, 1 = mera som hjälpklasslärare än ämneslärare, 2 = första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare, 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial, 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
 e) språkbadsflickor _____
 f) språkbadspojkar _____
- 15) Annat

Frågeformulär angående läsåmnet svenska

- 1) Antal elever som Du undervisar i årskurs sju
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga svenska pojkar _____
 d) tvåspråkiga svenska flickor _____
- 2) Om Du jämför flickor som ärenspråkigt svenska elever med flickor som kommer från tvåspråkiga hem, hur bedömer Du enspråkigt svenska flickornas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivefärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) vitsord i genomsnitt _____
- 3) Om Du jämför flickor som är enspråkigt svenska elever med pojkar som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du enspråkigt svenska flickornas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivefärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) vitsord i genomsnitt _____
- 4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda är enspråkigt svenska elever hur bedömer Du pojkarnas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivefärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) genomsnittligt vitsord för pojkar _____ och flickor _____
- 5) Om Du jämför pojkar som kommer från tvåspråkiga hem med flickor från tvåspråkiga hem hur bedömer Du pojkarnas kunskaper i svenska generellt och i följande delmoment :
- a) uttal sämre bättre likvärdiga b) skrivefärdigheter sämre bättre likvärdiga c) läsfärdigheter sämre bättre likvärdiga
- d) genomsnittligt vitsord för pojkar från tvåspråkiga hem _____ för flickor från tvåspråkiga hem _____
- 6) Om du bedömer dessa elevkategoriers motivation i svenska , vilken nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4 , där 0 = ingen motivation , 1 = liten motivation , 2 = lagom motivation , 3 = klar motivation , 4 = hög motivation
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
- 7) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = som ordningsvakt, 1 = som hjälpklasslärare , 2 = första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare , 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial , 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
- 8) Annat
-

Frågeformulär i

Matematik

1) Antal elever som du undervisar i årskurs sju

- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____

2) Om Du jämför flickor som är enspråkigt svenska elever med flickor som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du enspråkigt svenska flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt:

- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga

c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ flickor från tvåspråkiga hem ____

3) Om Du jämför flickor som är enspråkigt svenska elever med pojkar som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du enspråkigt svenska flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :

- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga

c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ pojkar från tvåspråkiga hem ____

4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda kommer från enspråkigt svenskahem hur bedömer Du flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :

flickorna

- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga

c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ enspråkigt svenska pojkar ____

5) Om Du jämför flickor med pojkar som båda kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :

flickorna

- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga

c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne tvåspråkiga flickor ____ tvåspråkiga pojkar ____

6) Om du bedömer dessa elevkategoriers motivation i ditt ämne, vilket nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4, där 0 = ingen motivation, 1 = liten motivation, 2 = lagom motivation, 3 = klar motivation, 4 = hög motivation

- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____

7) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = mera som ordningsvakt än lärare, 1 = mera som hjälpklasslärare än ämneslärare, 2 = första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare, 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial, 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar

- a) enspråkiga svenska flickor _____
 e) enspråkiga svenska pojkar _____
 f) tvåspråkiga flickor _____
 g) tvåspråkiga pojkar _____

8) Annat

.....

Frågeformulär i
musik

- 1) Antal elever som du undervisar i årskurs sju
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
- 2) Om Du jämför flickor som är enspråkigt svenska elever med flickor som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du enspråkigt svenska flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ flickor från tvåspråkiga hem ____
- 3) Om Du jämför flickor som är enspråkigt svenska elever med pojkar som kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du enspråkigt svenska flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ pojkar från tvåspråkiga hem ____
- 4) Om Du jämför flickor med pojkar som båda kommer från enspråkigt svenska hem hur bedömer Du flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt:
- flickorna
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne enspråkigt svenska flickor ____ enspråkigt svenska pojkar ____
- 5) Om Du jämför flickor med pojkar som båda kommer från tvåspråkiga hem hur bedömer Du flickors kunskaper i svenska generellt och i ditt undervisningsämne speciellt :
- flickorna
- a) svenska
sämre bättre likvärdiga
- b) ämnesbehärskning
sämre bättre likvärdiga
- c) vitsord i genomsnitt i Ditt ämne tvåspråkiga flickor ____ tvåspråkiga pojkar ____
- 6) Om du bedömer dessa elevkategoriers motivation i ditt ämne, vilket nummer skulle du ge deras motivation i skala från 0 – 4, där 0 = ingen motivation, 1 = liten motivation, 2 = lagom motivation, 3 = klar motivation, 4 = hög motivation
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 b) enspråkiga svenska pojkar _____
 c) tvåspråkiga flickor _____
 d) tvåspråkiga pojkar _____
- 7) Hur skulle du beskriva din roll som lärare (0 = mera som ordningsvakt än lärare, 1 = mera som hjälpklasslärare än ämneslärare, 2 = första hand som språklärare och långt därefter som ämneslärare , 3 = som vanlig ämneslärare med olika elevmaterial, 4 = som ämneslärare med kunniga elever) när du undervisar
- a) enspråkiga svenska flickor _____
 e) enspråkiga svenska pojkar _____
 f) tvåspråkiga flickor _____
 g) tvåspråkiga pojkar _____
- 8) Annat

Vitsord:								
Ämne	M-tal i alla ämnen:	Matematik	Biologi	Svenska	Teknisk slöjd	Musik	Textil slöjd	Huslig ekonomi
Svenska		7,78	6,89	7,56	7,44	7,56	0	6,67
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Språkbud, pojkar, summa/medelvitsord	7,31	7,78	6,89	7,56	7,44	7,56	0,00	6,67
Svenska		8,36	8,57	8,86	0	8,71	8,43	8,14
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Språkbud, flickor, summa/medelvitsord	8,51	8,36	8,57	8,86	0,00	8,71	8,43	8,14
Svenska		8,14	7	6,86	7,82	8,04	0	7,23
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Tvåspråkiga, pojkar, summa/medelvitsord	7,51	8,14	7,00	6,86	7,82	8,04	0,00	7,23
Svenska		7,79	8,83	8,08	0	8,20	8,07	8,18
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Tvåspråkiga, flickor, summa/medelvitsord	8,19	7,79	8,83	8,08	0,00	8,20	8,07	8,18
Svenska		7,64	8,00	6,89	7,59	7,82	0	7,18
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Enspråkigt svenska, pojkar, summa/medelt	7,52	7,64	8,00	6,89	7,59	7,82	0,00	7,18
Svenska		8,1	8,67	7,88	0	8,44	8,33	8,39
Matematik								
Biologi								
Teknisk slöjd								
Musik								
Textil slöjd								
Huslig ekonomi								
Enspråkigt svenska, flickor, summa/medelt	8,30	8,10	8,67	7,88	0,00	8,42	8,33	8,39
Språkbudselever medelvitsord	7,91	8,03	7,63	8,13	7,44	8,06	8,43	7,31
Tvåspråkiga elevers medelvitsord	7,85	8,11	8,38	7,44	7,82	8,11	8,07	7,67
Enspråkiga elevers medelvitsord	7,91	7,86	8,33	7,38	7,59	8,12	8,33	7,80
Pojkarnas medelvitsord	7,50	7,93	7,59	7,00	7,62	7,77		7,08
Flickornas medelvitsord	8,26	8,02	8,68	8,09		8,38	8,11	8,28
Allt/Medeltal av medelvitsord	7,89	7,97	7,99	7,69	7,62	8,13	8,28	7,63
1) Jämförelse finska	Språkbudseleverna	Sb flickor	Sb pojkar	Sjk alla	Sjk flickor	Sjk pojkar		
motivation	7,81	8,57	7,22	7,63	7,99	7,3		
Lärbild		3	1		3	2		
		3	3		3	3		